

EUROPOS SAJUNGOS TEISINGUMO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA

2013 M. SAUSIO 1 D. – 2013 M. VASARIO 28 D.

**APŽVALGĄ PARENGĖ: LIETUVOS VYRIAUSIOJO ADMINISTRACINIO
TEISMO TEISINĖS ANALIZĖS**

EUROPOS SAJUNGOS TEISINGUMO TEISMO PRAKTIKOS APŽVALGA
(2013 m. sausio 1 d. – 2013 m. vasario 28 d.)

APMOKESTINIMAS	4
2013 m. sausio 17 d. prejudicinis sprendimas	4
Dėl tiekimo sutarties šalių ketinimų reikšmės sprendžiant, ar tiekama žemė yra „žemė statyboms“ apmokestinimo PVM tikslais	4
2013 m. vasario 21 d. prejudicinis sprendimas	5
Dėl neorganizuotos ir nepastovios sportinės veiklos, kaip PVM neapmokestinamos veiklos.	5
Dėl paslaugos gavėjo ketinimų sprendžiant klausimą dėl šios paslaugos priskyrimo Direktyvos 2006/112 132 straipsnyje numatytiems neapmokestinimo PVM atvejams.....	7
2013 m. vasario 21 d. prejudicinis sprendimas	7
Dėl tiesioginio ir nedelsiant atsirandančio ryšio tarp įsigytų prekių (paslaugų) ir vykdomos ekonominės veiklos, kaip prielaidos teisei į už šį tiekimą sumokėto PVM atskaitą realizuoti	8
Dėl įmonės teisės atskaityti už advokato paslaugas sumokėtą PVM, kai šios paslaugos teiktos šios įmonės vadovams (fiziniams asmenims) iškeltoje baudžiamojoje byloje.....	9
2013 m. vasario 26 d. didžiosios kolegijos prejudicinis sprendimas.....	9
Dėl Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos nuostatų, įtvirtinančių <i>ne bis in idem</i> principą, taikymo byloje, kuriose sprendžiamas klausimas dėl atsakomybės už vengimą mokėti PVM	10
Dėl Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje įtvirtinto <i>ne bis in idem</i> principo taikymo baudžiamojoje byloje, kai asmeniui jau yra paskirta galiojanti mokestinė sankcija.....	11
ŽEMĖS ŪKIS	11
2013 m. vasario 7 d. prejudicinis sprendimas	11
Dėl reikalavimo sugrąžinti išmokėtą paramą už prisiimtus ilgalaikius agrarinės aplinkosaugos išsipareigojimus, kai padaromi pažeidimai teikiant paraišką, tačiau šie išsipareigojimai faktiškai yra vykdomi.....	12
LAISVĖS, SAUGUMO IR TEISINGUMO ERDVĖ	14
2013 m. sausio 17 d. prejudicinis sprendimas	14
Dėl atsisakymo patenkinti pareiškėjo prašymą atlyginti žalą dėl viešojo administravimo subjekto veiksmų pareiškėjui kertant Šengeno narės sieną.....	15
2013 m. sausio 31 d. prejudicinis sprendimas	16
Dėl galimybės taikyti prieglobsčio prašymų nagrinėjimo pirmenybės procedūrą, remiantis vien prašytojo pilietybe ar kilmės šalimi.....	16
SOCIALINĖ POLITIKA.....	18
2013 m. vasario 21 d. prejudicinis sprendimas	18
Dėl Sąjungos piliečio, studijuojančio priimančiojoje valstybėje narėje ir tuo pačiu metu ten realiai ir veiksmingai dirbančio pagal darbo sutartį, teisės į studijų paramą	19
KONKURENCIJA	21
2013 m. vasario 7 d. prejudicinis sprendimas	21
Dėl nuo kartelio nukentėjusios įmonės veiksmų neteisėtumo reikšmės, vertinant patį kartelį	21
Dėl būtinybės įrodyti įmonės teisėto atstovo asmeninius veiksmus, konstatuojant, jog buvo sudarytas konkurenciją ribojantis susitarimas.....	22
Dėl galimybių draudžiamo susitarimo dalyviams remtis SESV 101 straipsnio 3 dalies išimtimi, kai jų susitarimas nukreiptas prieš neteisėtą rinkos dalyvio elgesį.....	22
2013 m. vasario 28 d. prejudicinis sprendimas	23
Dėl profesinės asociacijos, kaip ūkio subjekto, kuriam taikomi SESV 101 ir 102 straipsniai, sampratos.....	24
Dėl profesinės asociacijos teisės iš savo narių reikalauti dalyvauti tik pačios asociacijos organizuojamuose mokymuose	24
APLINKA.....	25
2013 m. sausio 15 d. didžiosios kolegijos sprendimas	25

Dėl nacionalinio teismo pareigos kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, kai sprendimą pateikti tokį prašymą šis nacionalinis teismas priima po jo pirmojo sprendimo kasacijos atitinkamos valstybės Konstituciniame teisme ir kai pagal nacionalinės teisės nuostatą jis privalo išnagrinėti bylą laikydamasis Konstitucinio teismo išreikštos teisinės pozicijos.....	27
Dėl suinteresuotos visuomenės teisės susipažinti su informacija apimties pagal Direktyvą 96/61.....	28
Dėl galimybės vėlesniame procedūros etape ištaisyti pradiniame procedūros etape pažeistą suinteresuotos visuomenės teisę susipažinti su informacija.....	29
Dėl Direktyvos 85/337 taikymo laiko atžvilgiu	30
Dėl suinteresuotos visuomenės teisės pateikti prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones pagal Direktyvą 96/61.....	30
Dėl eksploatuojančio subjekto teisės į nuosavybę pagal ES pagrindinių teisių chartijos 17 straipsnį pažeidimo, kai yra panaikinamas TIPK leidimas	31

APMOKESTINIMAS

2013 m. sausio 17 d. prejudicinis sprendimas
byloje *Woningstichting Maasdriel* prieš *Staatssecretaris van Financiën*
(C-543/11)

Terminai: Pridėtinės vertės mokestis – Direktyva 2006/112/EB (PVM direktyva)¹ – 135 straipsnio 1 dalies k punktas, siejamas su 12 straipsnio 1 ir 3 dalimis – Neužstatyta žemė – Žemė statybai – Sąvokos – Griovimo darbai turint tikslą vėliau statyti – Neapmokestinimas PVM.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi: 9. Mokestiniai ginčai; 9.3. Pridėtinės vertės mokestis; 9.3.1. Pridėtinės vertės mokesčio objektas.

Teisingumo Teismas konstatavo:

Pagrindinėje byloje buvo sprendžiamas ginčas tarp *Woningstichting Maasdriel* (Masdrilio gyvenamųjų būstų statybos kooperatinė bendrovė, toliau – *Woningstichting*) ir mokesčių administratoriaus dėl įsigyto nekilnojamojo turto apmokestinimo.

Nustatyta, kad 2006 m. lapkričio 13 d. *Woningstichting* su Masdrilio savivaldybe (toliau – pardavėjas) sudarė žemės sklypo, kuriame stovėjo pastatai bei buvo įrengta stovėjimo aikštelė, pirkimo–pardavimo sutartį. Šioje sutartyje buvo numatyta, kad „pirkimo objektas bus perduotas paruoštas“, nes *Woningstichting* šiame sklype ketino statyti gyvenamuosius namus, tam tikrais atvejais derinamus su biurų patalpomis ir automobilių stovėjimo vietomis. Šalys buvo sutarusios, kad pardavėjas pasirūpins esamo pastato nugriovimu ir stovėjimo aikštelės dangos nuėmimu, šios griovimo išlaidos buvo įskaičiuotos į sutartą pardavimo kainą. Žemės sklypas *Woningstichting* buvo perduotas nuosavybės teisių perdavimo aktu. Tuo metu pastatai jau buvo nugriauti, o stovėjimo aikštelė tebebuvo naudojama, danga dar nebuvo nuimta ir *Woningstichting* dar nebuvo gavusi statybos leidimo, būtino norint įgyvendinti projektą (jis buvo rengiamas). Už šį tiekimą *Woningstichting* sumokėjo pardavėjui PVM manydama, kad tai yra žemės statybai tiekimas. Tačiau mokesčių inspektorius nusprendė, kad tai yra neužstatytos žemės tiekimas, kuris, kaip toks, neapmokestinamas PVM.

Ginčui pasiekus kasacinės instancijos teismą, šis nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą klausimu, ar PVM direktyvos 135 straipsnio 1 dalies k punktas, siejamas su šios direktyvos 12 straipsnio 1 ir 3 dalimis, aiškintinas taip, kad pirmojoje nuostatoje numatytas neapmokestinimas PVM apima neužstatytos žemės, tokia tapusios nugriovus joje buvusį pastatą, tiekimo sandorį, kaip antai pagrindinėje byloje, net jei šio tiekimo metu žemės tvarkymo darbai, išskyrus minėtą nugriovimą, nebuvo atlikti, tačiau ši žemė buvo skirta užstatyti.

Remiantis PVM direktyvos 135 straipsnio 1 dalies k punktu, PVM neapmokestinamas žemės, kuri nėra užstatyta, tiekimas, išskyrus tos pačios direktyvos 12 straipsnio 1 dalies b punkte nurodytos žemės statybai tiekimą. Remiantis šios direktyvos 12 straipsnio 3 dalimi, taikant minėtos 1 dalies b punktą, „žemė statybai“ – neparuošta ar paruošta žemė, kaip ją apibrėžia valstybės narės.

Dėl tiekimo sutarties šalių ketinimų reikšmės sprendžiant, ar tiekiamą žemę yra „žemė statyboms“ apmokestinimo PVM tikslais

Kaip pažymėjo Teisingumo Teismas, tai reiškia, kad žemės statybai tiekimas apmokestinamas PVM ir nepatenka į PVM direktyvos 135 straipsnyje nurodytų neapmokestinimo atvejų, kurie turi būti aiškinami siaurai, kategoriją (27 punktas). Valstybės narės, apibrėždamos žemę, kuri turi būti laikoma „žemė statybai“, privalo laikytis PVM direktyvos 135 straipsnio 1 dalies k punktu siekiamo tikslo – neapmokestinti PVM tik tos neužstatytos žemės, kuri neskirta statiniams statyti, tiekimo (30 punktas). Todėl siekiant užtikrinti fiskalinio neutralumo principo, t. y. pagrindinio bendrosios PVM sistemos principo, kuriuo draudžiama, viena vertus, PVM atžvilgiu skirtingai vertinti panašių prekių, kurios konkuruoja tarpusavyje, tiekimą ir, kita vertus, apmokestinimo PVM srityje skirtingai vertinti tokią pačią veiklą vykdančius ūkio subjektus, laikymąsi būtina, kad ši nacionalinės teisės sąvoka apimtų visą neužstatytą žemę, kuri skirta statiniams statyti, taigi skirta užstatyti (31 punktas).

¹ 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos.

Teisingumo Teismas taip pat priminė, kad į šalių pareikštą ketinimą dėl sandorio apmokestinimo PVM reikia atsižvelgti bendrai vertinant tokio sandorio aplinkybes, jeigu jis pagrindžiamas objektyviais įrodymais (32 punktas). Tokie įrodymai yra, pavyzdžiui, iki tiekimo dienos pardavėjo padarytų perstatymo darbų atlikimo stadija, o pardavėjo užbaigimas iki šios datos griovimo darbų, atliktų turint tikslą vėliau statyti, arba pardavėjo išsipareigojimas atlikti griovimo darbus turint tikslą vėliau statyti taip pat gali būti tokie įrodymai (33 punktas). Nacionalinis teismas turi bendrai įvertinti žemės tiekimo sandorį ir šio tiekimo metu buvusias aplinkybes, įskaitant šalių ketinimus su sąlyga, kad jie bus patvirtinti objektyviais įrodymais, kad nustatyti, ar nagrinėjamas sandoris susijęs su žeme statybai (35 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (aštuntoji kolegija) nusprendė:

2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyvos 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos 135 straipsnio 1 dalies k punktas, siejamas su šios direktyvos 12 straipsnio 1 ir 3 dalimis, aiškinamas taip, kad pirmojoje nuostatoje numatytas neapmokestinimas pridėtinės vertės mokesčiu neapima neužstatytos žemės, tokia tapusios nugriovus joje buvusį pastatą, tiekimo sandorio, kaip antai nagrinėjamo pagrindinėje byloje, net jei šio tiekimo metu žemės tvarkymo darbai, išskyrus minėtą nugriovimą, nebuvo atlikti, jeigu iš šio sandorio ir tiekimo metu buvusių aplinkybių, įskaitant šalių ketinimus, jeigu jie patvirtinti objektyviais įrodymais, bendro vertinimo matyti, jog tuo metu nagrinėjama žemė iš tiesų buvo skirta užstatyti, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62011CJ0543:LT:HTML>

2013 m. vasario 21 d. prejudicinis sprendimas byloje *Město Žamberk* prieš *Finanční ředitelství v Hradci Králové* (C-18/12)

Terminai: Apmokestinimas – PVM – Direktyva 2006/112/EB (PVM direktyva)² – 132 straipsnio 1 dalies m punktas – Neapmokestinimas – Su sportu ir kūno kultūra glaudžiai susijusių paslaugų teikimas – Neorganizuotas ir nepastovus užsiėmimas sporto veikla – Miesto vandens parkas.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi: 9. Mokestiniai ginčai; 9.3. Pridėtinės vertės mokestis; 9.3.1. Pridėtinės vertės mokesčio objektas.

Teisingumo Teismas konstatavo:

Pagrindinėje byloje buvo nagrinėjamas Žamberko miesto ir mokesčių administratoriaus ginčas dėl įėjimo kainos, už kurią miestas suteikė teisę įeiti į miesto vandens parką, apmokestinimo PVM.

Nustatyta, jog Žamberko miestas už mokestį suteikia teisę įeiti į miesto vandens parką, kuriame, be kita ko, yra baseinas, kuris padalytas į kelis plaukimo takus, ir kuriame yra įrengti tilteliai šuoliams į vandenį, baseinas vaikams, nusileidimo kalneliai, masažinė vonia, baseinas – natūrali upė, aikštelė pliažo tinkliniui, erdvė stalo tenisui ir sporto įranga, kurią siūloma išsinuomoti. Vandens parko teritorijoje neveikia joks sporto klubas ar kita sporto organizacija ir jokia mokykla ar kitas subjektas nenaudoja teritorijos kūno kultūros veiklai. Žamberko miestas manė, kad šios paslaugos yra apmokestinamos PVM, todėl siekė pasinaudoti teise į PVM atskaitą. Tačiau mokesčių administratorius vertino, jog minėtos paslaugos buvo neapmokestinamos PVM.

Ginčui pasiekus kasacinės instancijos teismą, šis nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą jo pateiktais klausimais.

Dėl neorganizuotos ir nepastovios sportinės veiklos, kaip PVM neapmokestinamos veiklos

Pirmuoju klausimu buvo siekiama sužinoti, ar PVM direktyvos 132 straipsnio 1 dalies m punktas turi būti aiškinamas taip, kad neorganizuota ir nepastovi sportinė veikla, kuria nesiekama dalyvauti sporto varžybose, gali būti laikoma sportavimu, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą (16 punktas).

² 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pirmiausia pažymėjo, kad minėtame straipsnyje nurodyti neapmokestinimo atvejai yra savarankiškos Sąjungos teisės sąvokos, kurių tikslas – išvengti skirtumų taikant PVM sistemą įvairiose valstybėse narėse (17 punktas). Kaip matyti iš PVM direktyvos skyriaus, kuriame yra 132 straipsnis, pavadinimo, jame numatytų neapmokestinimo atvejų tikslas yra palankiau vertinti kai kurią visuomenei naudingą veiklą. Tačiau šie neapmokestinimo atvejai susiję ne su bet kokia visuomenės interesais vykdoma veikla, o tik su jame išvardyta ir labai išsamiai apibūdinta veikla (18 punktas). Sąvokos, vartojamos nurodytiems neapmokestinimo atvejams apibrėžti, turi būti aiškinamos atsižvelgiant į jų kontekstą, PVM direktyvos tikslus ir jos struktūrą, ypač atkreipiant dėmesį į aptariamo neapmokestinimo *ratio legis* (liet. įstatymo prasmė, motyvai) (20 punktas).

Kalbėdamas apie PVM direktyvos 132 straipsnio 1 dalies m punktą, Teisingumo Teismas priminė, kad ši nuostata (remiantis jos tekstu) taikoma sportui ir kūno kultūrai apskritai. Atsižvelgiant į tekstą, minėta nuostata nesiekama joje numatytą neapmokestinimą taikyti tik tam tikroms sporto rūšims (21 punktas). Be to, PVM direktyvos 132 straipsnio 1 dalies m punkte (siekiant jį taikyti) nereikalaujama, nei kad sporto veikla būtų užsiimama nustatytu lygiu, pavyzdžiui, profesionaliai, nei kad nagrinėjama sporto veikla būtų užsiimama nustatytu būdu, t. y. reguliariai ar organizuotai, ar siekiant dalyvauti sporto varžybose, tačiau tik tiek, kiek ši veikla nepatenka į tik poilsio ir atsipalaidavimo sritį (22 punktas).

Pasisakydamas apie PVM direktyvos 132 straipsnio 1 dalies m punkto tikslą, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad šia nuostata siekiama palankiau vertinti kai kurią visuomenei naudingą veiklą, t. y. su sportu ar kūno kultūra glaudžiai susijusias paslaugas, kurias teikia pelno nesiekiančios organizacijos sportuojantiems ar kūno kultūra užsiimantiems asmenims. Taigi minėta nuostata siekiama skatinti plačiąją visuomenę užsiimti tokia veikla (23 punktas). Vadinas, šios nuostatos aiškinimu, kuriuo joje numatyto neapmokestinimo taikymo sritis apribojama sporto veikla, kuria užsiimama organizuotai, pastoviai arba siekiant dalyvauti sporto varžybose, būtų prieštaraujama minėtam tikslui (24 punktas).

Nacionalinis teismas taip pat siekė sužinoti, ar PVM direktyvos 132 straipsnio 1 dalies m punktas turi būti aiškinamas taip, kad įėjimas į vandens parką, kuriame dėl jame esančių įrengimų lankytojai gali ne tik užsiimti sporto, bet ir kita atsipalaidavimo ar poilsio veikla, gali būti su sportavimu glaudžiai susijęs paslaugų teikimas (26 punktas).

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė, kad kai sandorį sudaro jo sudėtinių dalių ir veiksmų daugetas, reikia atsižvelgti į visas aptariamo sandorio aplinkybes, siekiant nustatyti, pirma, ar tai yra dvi arba kelios atskiros paslaugos, ar viena paslauga, ir, antra, ar pastaruoju atveju šiai vienai paslaugai turi būti taikomas nagrinėjamas neapmokestinimas (27 punktas). Kai du ar daugiau elementų arba veiksmų, kuriuos atlieka apmokestinamasis asmuo klientui, yra taip glaudžiai susiję, jog objektyviai vertinant sudaro vieną ekonomiškai neskaidomą paslaugų teikimą, kurį padalyti būtų nenatūralu, turi būti laikoma, kad teikiama viena paslauga. Be to, apie vieną paslaugą kalbama tuomet, kai vienas ar keli elementai turi būti laikomi sudarančiais pagrindinę paslaugą, ir atvirkščiai, kiti elementai turi būti laikomi viena ar keliomis papildomomis paslaugomis, kurioms taikoma pagrindinės paslaugos mokesstinė schema (28 punktas). Siekiant nustatyti, ar viena sudėtinė paslauga turi būti laikoma su sportu glaudžiai susijusia paslauga, kaip ji suprantama pagal PVM direktyvos 132 straipsnio 1 dalies m punktą, nors ši paslauga taip pat apima ir tokio ryšio neturinčius elementus, reikia atsižvelgti į visas sandorio aplinkybes, kad būtų galima išsiaiškinti jam būdingus elementus ir nustatyti dominuojančius (29 punktas). Dominuojantis elementas turi būti nustatytas remiantis vidutinio vartotojo požiūriu ir, bendrai vertinant, atsižvelgiant į elementų, susijusių su aptariamu neapmokestinimu, kokybinę, o ne vien kiekybinę svarbą, palyginti su elementais, kurie nepatenka į šį neapmokestinimą (30 punktas).

Kalbėdamas apie vienos sudėtinės paslaugos buvimą pagrindinėje byloje, Teisingumo Teismas nurodė būtinybę išnagrinėti, ar aptariamame vandens parke sumontuoti įrengimai sudaro tokią visumą, kad galimybė ja naudotis yra viena paslauga, kurią išskaidyti būtų nenatūralu. Šiuo klausimu jei, kaip nagrinėjama atveju, su siūlomu vienos rūšies įėjimo į vandens parką bilietu galima naudotis visais įrengimais, nedarant jokio skirtumo remiantis faktiškai naudojamos įrangos rūšimi, jos naudojimo būdu ir trukme per įėjimo bilieto galiojimo laiką, ši aplinkybė yra svarbus vienos sudėtinės paslaugos buvimą įrodymas (32 punktas). Klausimu, ar tokios vienos sudėtinės paslaugos atveju dominuojantis elementas yra galimybė sportuoti, patenkanti į PVM direktyvos 132 straipsnio 1 dalies m punkto taikymo sritį, ar veikiau tik poilsis ir atsipalaidavimas, ši Europos Sąjungos teisminė institucija pažymėjo, kad tai reikia nustatyti remiantis vidutinio vartotojo požiūriu, kuris turi būti nustatytas pagal objektyvių elementų visumą. Vertinant šią visumą visų pirma reikia atsižvelgti į nagrinėjamo vandens parko koncepciją, kuri matyti iš jo objektyvių charakteristikų, t. y. siūlomos įvairių rūšių infrastruktūros, jų išdėstymo, skaičiaus ir svarbos, palyginti su visu parku (33 punktas).

Dėl paslaugos gavėjo ketinimų sprendžiant klausimą dėl šios paslaugos priskyrimo Direktyvos 2006/112 132 straipsnyje numatytiems neapmokestinimo PVM atvejams

Konkrečiai pasisakydamas apie vandens erdves Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nacionalinis teismas turės, be kita ko, atsižvelgti į tai, ar jos gali būti naudojamos sportiniam plaukimui, nes jos, pavyzdžiui, suskirstytos į plaukimo takus, įrengti bokšteliai, jos yra tinkamo gylio ir ploto, ar, atvirkščiai, įrengtos taip, kad iš esmės pritaikytos naudoti rekreacinei veiklai (34 punktas). Tačiau tai, kad dalies lankytojų ketinimai nėra susiję su taip nustatytu dominuojančiu nagrinėjamos paslaugos elementu, negali paneigti šio nustatymo (35 punktas). Iš tiesų požiūris, pagal kurį reiktų atsižvelgti į kiekvieno atskiro lankytojo ketinimą dėl teikiamos infrastruktūros naudojimo, prieštarautų PVM sistemos tikslams užtikrinti teisinį saugumą ir teisingai bei paprastai taikyti PVM direktyvos 132 straipsnyje numatytus neapmokestinimo atvejus. Šiuo klausimu reikia priminti, kad siekiant supaprastinti PVM taikymui būdingus veiksmus, išskyrus išimtinus atvejus, reikia atsižvelgti į nagrinėjamo sandorio objektyvų pobūdį (36 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (penktoji kolegija) nusprendė:

2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyvos 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos 132 straipsnio 1 dalies m punktas turi būti aiškinamas taip, kad neorganizuota ir nepastovi sportinė veikla, kuria nesiekama dalyvauti sporto varžybose, gali būti laikoma sportavimu, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą.

Direktyvos 2006/112 132 straipsnio 1 dalies m punktas turi būti aiškinamas taip, kad įėjimas į vandens parką, kuriame dėl jame esančių įrengimų lankytojai gali užsiimti ne tik sporto veikla, bet ir kitų rūšių atsipalaidavimo ar poilsio veikla, gali būti su sportavimu glaudžiai susijęs paslaugų teikimas. Atsižvelgdamas į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo pateiktą aiškinimą šiame sprendime ir į konkrečias pagrindinės bylos aplinkybes, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi nustatyti, ar taip yra šios bylos atveju.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62012CJ0018:LT:HTML>

**2013 m. vasario 21 d. prejudicinis sprendimas
byloje *Finanzamt Köln-Nord* prieš *Wolfram Becker*
(C-104/12)**

Terminai: Šeštoji PVM direktyva³ – 17 straipsnio 2 dalies a punktas – Teisė į sumokėto pirkimo mokesčio atskaitą – Tiesioginio ir nedelsiant atsirandančio ryšio tarp pirkimo ir apmokestinamųjų pardavimo sandorių būtynė – Šio ryšio nustatymo kriterijus – Advokato paslaugos, suteiktos baudžiamojoje byloje dėl korupcijos, iškeltoje asmeniškai ribotos atsakomybės bendrovės vadovui ir pagrindiniam akcininkui.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi: 9. Mokestiniai ginčai; 9.3. Pridėtinės vertės mokestis; 9.3.2. Apmokestinimo pridėtinės vertės mokesčiu momentas ir apmokestinamoji vertė.

Teisingumo Teismas konstatavo:

Pagrindinėje byloje buvo nagrinėjamas ginčas tarp mokesčių administratoriaus ir *W. Becker* dėl teisės atskaityti pridėtinės vertės mokestį (toliau – PVM), kurį *W. Becker* sumokėjo atsiskaitydamas už advokato paslaugas, suteiktas baudžiamojoje byloje, kuri buvo iškelta jam kaip ribotos atsakomybės bendrovės vadovui ir pagrindiniam akcininkui.

Nustatyta, kad *W. Becker* buvo individualią veiklą vykdančias verslininkas ir didžiausias *A-GmbH* (toliau – *A*) akcininkas. *W. Becker* ir *A* sudarė nacionalinėje Vokietijos teisėje nustatytą integruoto

³ 1977 m. gegužės 17 d. Šeštoji Tarybos direktyva 77/38/EEB dėl valstybių narių apyvartos mokesčių įstatymų derinimo – Bendra pridėtinės vertės mokesčio sistema: vienodas vertinimo pagrindas, iš dalies pakeista 2001 m. gruodžio 20 d. Tarybos direktyva 2001/115/EB.

juridinio asmens sutartį, todėl šie asmenys pagal nacionalinę teisę buvo laikomi vienu mokesčių mokėtoju, o *W. Becker* – vadinamajam „kontroliuojančiam“ subjektui – teko visos įmonės, susidedančios iš individualią veiklą vykdančios jo įmonės ir A, mokestiniai įsipareigojimai.

Prokurorai pradėjo šio asmens baudžiamąjį persekiojimą po to, kai kilo įtarimų, jog prieš sudarydama viešųjų pirkimų sutartį A turėjo konfidencialios informacijos apie konkuruojančių rangovų pasiūlymus ir todėl vykstant konkursui galėjo pateikti tinkamiausią pasiūlymą. Siekdama gauti šią informaciją, A suteikė finansinę paramą, kuri baudžiamosios teisės požiūriu buvo vertinama kaip *W. Becker* kyšininkavimas arba pagalba, o šios finansinės paramos gavėjo atžvilgiu – kaip korupcija. Vėliau ši baudžiamoji byla buvo nutraukta.

Baudžiamojo tyrimo procedūroje *W. Becker* ir A atstovavo advokatas, o teisinių paslaugų sutartį, kaip klientas, sudarė A. Už šias paslaugas buvo išrašytos A adresuotos PVM sąskaitos faktūros. *W. Becker*, kaip A kontroliuojantis subjektas, šiose sąskaitose faktūrose nurodytą ir sumokėtą PVM įtraukė į atitinkamo laikotarpio PVM atskaitą. Tačiau mokesčių administratorius atsisakė pripažinti šio asmens teisę į už advokato paslaugas sumokėto PVM atskaitą. Tokia pozicija, be kita ko, buvo grindžiama tuo, jog nebuvo tiesioginio ir nedelsiant atsirandančio ryšio tarp advokato paslaugų ir *W. Becker* ekonominės veiklos.

Ginčiui dėl tokio sprendimo pasiekus teismą, šis nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu išaiškinti, ar tiesioginis ir nedelsiant atsirandantis ryšys yra nustatomas (a) pagal objektyvų apmokestinamajam asmeniui suteiktos paslaugos (šiuo atveju – gynėjo baudžiamojoje byloje veikla, kuria siekiama, kad fizinis asmuo nebūtų nuteistas baudžiamąja tvarka) turinį arba (b) pagal suteiktos paslaugos (šiuo atveju – ekonominė apmokestinamojo asmens veikla, kurią vykdydamas fizinis asmuo tariamai padarė nusikalstamą veiklą) apmokestinimo momentą.

Dėl tiesioginio ir nedelsiant atsirandančio ryšio tarp įsigytų prekių (paslaugų) ir vykdomos ekonominės veiklos, kaip prielaidos teisei į už šį tiekimą sumokėto PVM atskaitą realizuoti

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad iš principo tiesioginio ir nedelsiant atsirandančio ryšio egzistavimas tarp konkretaus pirkimo sandorio ir vieno arba kelių pardavimo sandorių, suteikiančių teisę į atskaitą, yra būtinas, kad apmokestinamajam asmeniui būtų pripažinta teisė į PVM atskaitą ir nustatyta tokios teisės apimtis. Teisė atskaityti prekių ar paslaugų pirkimo PVM atsiranda su sąlyga, kad jų įsigijimo išlaidos buvo įtrauktos į apmokestinamųjų pardavimo sandorių, kurie suteikia teisę į atskaitymą, kainą (19 punktas).

Tačiau teisė į atskaitą taip pat suteikiama apmokestinamajam asmeniui, net jei nėra tiesioginio ir nedelsiant atsirandančio ryšio tarp konkretaus pirkimo sandorio ir vieno ar kelių pardavimo sandorių, suteikiančių teisę į atskaitą, jei ginčijamos išlaidos už paslaugas **sudaro dalį** jo bendrųjų išlaidų ir yra sudedamoji jo tiekiamų prekių ar teikiamų paslaugų dalis. Iš tiesų tokios išlaidos turi tiesioginį ir nedelsiant atsirandantį ryšį su apmokestinamojo asmens ekonomine veikla (20 punktas). Mokesčių inspekcijos ir nacionaliniai teismai turi taikyti tiesioginio ir nedelsiant atsirandančio ryšio kriterijų, atsižvelgdami į visas nagrinėjamų sandorių vykdymo aplinkybes ir atsižvelgdami tik į tuos sandorius, kurie objektyviai susiję su apmokestinamojo asmens apmokestinamąja veikla (22 punktas).

Pasak Teisingumo Teismo, pareiga atsižvelgti tik į nagrinėjamo sandorio objektyvų turinį labiausiai atitinka bendra PVM sistema siekiamą tikslą užtikrinti teisinį saugumą ir supaprastinti būdingus PVM taikymo veiksmus (23 punktas). Tai, ar egzistuoja tiesioginis ir nedelsiant atsirandantis ryšys tarp nurodytų prekių ar paslaugų ir apmokestinamojo pardavimo sandorio ar (išimtiniais atvejais) apmokestinamojo pirkimo sandorio, būtina nustatyti taip pat atsižvelgiant į jų objektyvų turinį (24 punktas). Tačiau tuo atveju, kai apmokestinamosios veiklos siekimas nėra vienintelė priežastis, dėl kurios patiriama tam tikrų išlaidų ir sąnaudų, jos negali būti laikomos turinčiomis tiesioginį ir nedelsiant atsirandantį ryšį su šia veikla (25 punktas).

Tokiomis aplinkybėmis, kaip pažymėjo Teisingumo Teismas, tai, kad tiesioginį ir nedelsiant atsirandantį ryšį tarp paslaugos ir visos apmokestinamosios ekonominės veiklos reikia nustatyti atsižvelgiant į šios paslaugos objektyvų turinį, nedraudžia teigti, kad galima taip pat atsižvelgti vien į nagrinėjamo sandorio apmokestinimo momentą, nes jis turi būti laikomas objektyvaus turinio nustatymo kriterijumi. Jei nustatoma, kad sandoris nebuvo skirtas apmokestinamojo asmens apmokestinamajai veiklai, jis negali būti laikomas turinčiu tiesioginį ir nedelsiant atsirandantį ryšį su šia veikla, net jei šis sandoris, atsižvelgiant į jo objektyvų turinį, būtų apmokestinamas PVM (29 punktas).

Dėl įmonės teisės atskaityti už advokato paslaugas sumokėtą PVM, kai šios paslaugos teiktos šios įmonės vadovams (fiziniams asmenims) iškeltaje baudžiamojoje byloje

Šiuo atveju, pirma, pagrindinėje byloje nagrinėjamos advokato paslaugos buvo tiesiogiai ir iškart skirtos kaltinamojo, patraukto baudžiamojon atsakomybėn už nusikaltimus dėl jo asmeninių veiksmų, privatiems interesams apsaugoti. Be to, baudžiamojo persekiojimo priemonės buvo taikomos asmeniškai, o ne A atžvilgiu, nors teisiniu požiūriu jai taip pat būtų buvę įmanoma taikyti tokias priemones. Išlaidos už šias paslaugas, atsižvelgiant į jų objektyvų turinį, negalėjo būti laikomos išlaidomis, skirtomis visai A vykdomai apmokestinamajai ekonominei veiklai (30 punktas). Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymėjo, kad advokatas nebūtų suteikęs paslaugų, jei A nebūtų vykdžiusi su apyvarta susijusias, taigi ir apmokestinamosias, veiklas, todėl tarp išlaidų už šias paslaugas ir visos ekonominės A veiklos yra priežastinis ryšys. Tačiau ETT pastebėjo, kad šis priežastinis ryšys negali būti laikomas tiesioginiu ir nedelsiant atsirandančiu ryšiu, kaip tai suprantama pagal Teisingumo Teismo praktiką. Kaip nurodė pats prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, nėra jokio teisinio ryšio tarp baudžiamojo persekiojimo ir A, todėl šios paslaugos turi būti laikomos visiškai nesusijusiomis su A apmokestinamąja veikla (31 punktas). Šiuo atžvilgiu Teisingumo Teismas taip pat pridūrė, jog tai, kad pagal nacionalinę civilinę teisę įmonė, kaip antai nagrinėjamoji pagrindinėje byloje, privalo padengti bylinėjimosi išlaidas, susijusias su jos valdymo organų interesų gynyba baudžiamojoje byloje, neturi reikšmės nuostatų, susijusių su bendra PVM sistema, aiškinimui ir taikymui. Iš tiesų, atsižvelgiant į objektyvų PVM režimą, nustatytą pagal šią sistemą, lemiamą reikšmę turi tik objektyvus ryšys tarp teikiamų paslaugų ir apmokestinamojo asmens apmokestinamosios ekonominės veiklos, nes priešingu atveju kiltų rimtas pavojus vienodam Sąjungos teisės šioje srityje taikymui (32 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendė:

Tiesioginio ir nedelsiant atsirandančio ryšio tarp konkretaus sandorio ir visos apmokestinamojo asmens ekonominės veiklos egzistavimas, siekiant nustatyti, ar prekes ir paslaugas šis asmuo naudojo „savo apmokestinamiesiems sandoriams“, kaip apibrėžta 1977 m. gegužės 17 d. Šeštosios Tarybos direktyvos 77/38/EEB dėl valstybių narių apyvartos mokesčių įstatymų derinimo – Bendra pridėtinės vertės mokesčio sistema: vienodas vertinimo pagrindas, iš dalies pakeistos 2001 m. gruodžio 20 d. Tarybos direktyva 2001/115/EB, 17 straipsnio 2 dalies a punkte, grindžiamas šio apmokestinamojo asmens įsigytų prekių ar gautų paslaugų objektyviu turiniu.

Šioje byloje advokato paslaugos, kurių tikslas – išvengti baudžiamųjų sankcijų skyrimo fiziniams asmenims, kurie yra apmokestinamosios įmonės vadovai, nesuteikia šiai įmonei teisės atskaityti pridėtinės vertės mokesčio kaip pirkimo mokesčio, mokėtino už suteiktas paslaugas.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62012CJ0104:LT:HTML>

**2013 m. vasario 26 d. didžiosios kolegijos prejudicinis sprendimas
byloje *Åklagaren prieš Hans Åkerberg Fransson*
(C-617/10)**

Terminai: Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija – Taikymo sritis – 51 straipsnis – Sąjungos teisės įgyvendinimas – Baudimas už veiksmus, kuriais kėsinamasi į nuosavus Sąjungos išteklius – 50 straipsnis – *Ne bis in idem* principas – Nacionalinė sistema, pagal kurią, siekiant nubausti už tą patį neteisėtą elgesį, taikomi du atskiri, t. y. administracinis ir baudžiamasis, procesai – Suderinamumas.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi: 9. Mokestiniai ginčai; 9.7. Mokesčių įstatymų pažeidimai ir atsakomybė.

Teisingumo Teismas konstatavo:

Pagrindinėje byloje buvo nagrinėjama *H. Åkerberg Fransson* baudžiamoji byla dėl mokesčių vengimo dideliu mastu. Nustatyta, kad *H. Åkerberg Fransson* buvo kaltinamas tuo, kad savo mokesčių deklaracijose už 2004 ir 2005 mokesťinius metus pateikė netikslią informaciją, dėl kurios valstybės biudžetas prarado pajamų, susijusių su pajamų mokesčiu ir PVM. Pagal kaltinamąjį aktą pažeidimai buvo

laikomi sunkiais, pirma, dėl sumų dydžio ir, antra, dėl to, kad šie pažeidimai priskiriami prie didelės apimties sistemškai vykdomos baudžiamosios veiklos.

2007 m. gegužės 24 d. sprendimu mokesčių administratorius už 2004 ir 2005 m. mokestinius metus paskyrė *H. Åkerberg Fransson* mokestines sankcijas – pinigines baudas ir palūkanas už laiku neįvykdytas mokestines prievolės. Šis sprendimas nebuvo apskūstas. Jis (sprendimas), kuriuo paskirtos mokestinės sankcijos, buvo motyvuotas tomis pačiomis aplinkybėmis dėl kurių iškelta baudžiamoji byla.

Dėl mokesčių administratoriaus skirtų sankcijų baudžiamąją bylą nagrinėjusiame teisme kilo klausimas, ar prieš *H. Åkerberg Fransson* pradėtą procesą reikia nutraukti motyvuojant tuo, kad pagal kitą procedūrą jam už tas pačias faktines aplinkybes jau buvo skirtos sankcijos, antraip bus pažeistas Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos protokolo Nr. 7 4 straipsnyje ir Chartijos 50 straipsnyje skelbiamas dvigubo nubaudimo draudimas. Šiomis aplinkybėmis nacionalinis teismas nutarė kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą jo pateiktais klausimais dėl minėtų Chartijos nuostatų taikymo ginčo teisiniams santykiams.

Tačiau prieš pradėdamas nagrinėti nacionalinio teismo pateiktus klausimus, Teisingumo Teismas pirmiausia pasisakė dėl šių klausimų priimtimumo. Proceso dalyviai teigė, kad šis teismas gali į juos atsakyti tik jei ginčo mokestinės sankcijos ir prieš jį pradėtas baudžiamasis procesas, kuris yra pagrindinės bylos dalykas, taikomi įgyvendinant Sąjungos teisę. Tačiau taip nėra nei nacionalinės teisės akto, pagal kurį mokestinės sankcijos buvo skirtos, nei teisės akto, kuris yra baudžiamojo proceso pagrindas, atveju. Todėl, remiantis Chartijos 51 straipsnio 1 dalimi, minėtoms sankcijoms ir procesui netaikomas Chartijos 50 straipsniu užtikrinamas *ne bis in idem* principas (16 punktas).

Šiuo aspektu Teisingumo Teismas priminė, kad Chartijos taikymo sritis tiek, kiek tai susiję su valstybių narių veiksmais, apibrėžiama jos 51 straipsnio 1 dalyje, pagal kurią Chartijos nuostatos skirtos valstybėms narėms, tik jei jos įgyvendina Sąjungos teisę (18 punktas). Iš tiesų Sąjungos teisės sistemoje užtikrinamos pagrindinės teisės gali būti taikomos visose situacijose, kurias reglamentuoja Sąjungos teisė, tačiau negali išeiti už šių situacijų ribų. Teisingumo Teismas priminė, kad, remiantis Chartija, jis negali vertinti nacionalinės teisės aktų, kurie nepatenka į Sąjungos teisės taikymo sritį. Tačiau, jei tokie teisės aktai patenka į šios teisės taikymo sritį, Teisingumo Teismas, gavęs prašymą priimti prejudicinį sprendimą, turi pateikti visas aiškinimo gaires tam, kad nacionalinis teismas galėtų įvertinti šių teisės aktų atitiktį pagrindinėms teisėms (19 punktas).

Kadangi Chartija garantuojamų pagrindinių teisių turi būti laikomasi, kai nacionalinės teisės aktai patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, negali būti atveju, kurie priskirtini Sąjungos teisei, tačiau netaikomos minėtos pagrindinės teisės. Sąjungos teisės taikymas lemia Chartija garantuojamų pagrindinių teisių taikymą (21 punktas). Kita vertus, kai teisinė situacija nepatenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, Teisingumo Teismas neturi kompetencijos priimti dėl jos sprendimo, ir nurodytos Chartijos nuostatos *per se* negali pagrįsti šios kompetencijos (22 punktas).

Dėl Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos nuostatų, įtvirtinančių *ne bis in idem* principą, taikymo byloje, kuriose sprendžiamas klausimas dėl atsakomybės už vengimą mokėti PVM

Kaip pažymėjo Teisingumo Teismas, mokestinės sankcijos ir baudžiamasis procesas, kurių objektas buvo *H. Åkerberg Fransson*, iš dalies buvo susiję su jo deklaravimo pareigų PVM srityje nevykdymu (24 punktas). PVM srityje iš, viena vertus, 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyvos 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos 2 straipsnio, 250 straipsnio 1 dalies ir 273 straipsnio, kuriais, be kita ko, pakartojamos Šeštosios direktyvos 2 straipsnio nuostatos ir tos pačios direktyvos 22 straipsnio 4 ir 8 dalių redakcijos, galiojančios pagal jos 28h straipsnį, nuostatos, ir, antra vertus, iš ESS 4 straipsnio 3 dalies išplaukia, kad kiekviena valstybė narė turi pareigą imtis visų įstatyminių ir administracinių priemonių, būtinų užtikrinti viso mokėtino PVM surinkimą jos teritorijoje ir kovoti su sukčiavimu (25 punktas). Be to, SESV 325 straipsnis įpareigoja valstybes nares kovoti su neteisėta veikla, kuri kelia grėsmę Sąjungos finansiniams interesams, atgrasančiomis bei veiksmingomis priemonėmis ir, konkrečiai kalbant, jas įpareigoja imtis tų pačių priemonių kovojant su sukčiavimu, kuris kelia grėsmę Sąjungos finansiniams interesams, kaip ir priemonės, kurių jos imasi kovojant su sukčiavimu, keliančiu grėsmę jų pačių interesams. Kadangi remiantis 2007 m. birželio 7 d. Tarybos sprendimo 2007/436/EB, Euratomas, dėl Europos Bendrijų nuosavų išteklių sistemos 2 straipsnio 1 dalimi Sąjungos nuosavus išteklius sudaro pajamos iš suderintoms PVM apmokestinimo bazėms, nustatytoms pagal Sąjungos taisykles, taikomo galiojančio vienodo tarifo, vadinasi, egzistuoja tiesioginis ryšys tarp pajamų iš PVM gavimo laikantis taikytinos Sąjungos teisės ir atitinkamų lėšų iš PVM

įtraukimo į Sąjungos biudžetą, nes bet koks trūkumas gaunant pirmąsias potencialiai sumažins antrąsias (26 punktas).

Iš to, pasak Teisingumo Teismo, išplaukia, kad mokestinėmis sankcijomis ir baudžiamuoju persekiojimu už mokesčių vengimą, kuriuo buvo kaltinamas asmuo pagrindinėje byloje dėl pateiktos informacijos PVM srityje netikslumo, įgyvendinami Direktyvos 2006/112 2 straipsnis, 250 straipsnio 1 dalis ir 273 straipsnis (anksčiau – Šeštosios direktyvos 2 ir 22 straipsniai) ir SESV 325 straipsnis, t. y. Sąjungos teisė, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį (27 punktas). Tai, kad nacionalinės teisės aktai, kurie sudaro pagrindą minėtoms mokestinėms sankcijoms ir baudžiamajam procesui, buvo priimti ne siekiant perkelti Direktyvą 2006/112, neturėtų kvestionuoti šios išvados, nes juos taikant siekiama nubausti už minėtos direktyvos nuostatų pažeidimą, todėl siekiama įgyvendinti Sutartimi valstybėms narėms nustatytą pareigą veiksmingai bausti už veiksmus, kuriais keliama grėsmė Sąjungos finansiniams interesams (28 punktas).

Dėl Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje įtvirtinto *ne bis in idem* principo taikymo baudžiamojame byloje, kai asmeniui jau yra paskirta galiojanti mokestinė sankcija

Nacionalinis teismas siekė sužinoti, ar Chartijos 50 straipsnyje skelbiamą *ne bis in idem* principą reikia aiškinti taip, kad jis draudžia tai, kad baudžiamasis persekiojimas už mokesčių vengimą būtų pradėtas prieš kaltinamąjį, jeigu jis jau buvo nubaustas mokestine sankcija už tą patį klaidingos informacijos deklaracijoje pateikimą (32 punktas).

Dėl Chartijoje skelbiamo *ne bis in idem* principo taikymo baudžiamiesiems persekiojimams už mokesčių vengimą, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad jis suponuoja, jog priemonės, kurių jau buvo imtasi prieš kaltinamąjį priėmus sprendimą, tapusį galutinį, yra baudžiamąjo pobūdžio (33 punktas).

Chartijos 50 straipsnis nedraudžia valstybei narei už tą pačią deklaravimo PVM srityje pareigų nesilaikymo veiką skirti ir mokestines, ir baudžiamąsias sankcijas. Iš tiesų, siekiant užtikrinti visų pajamų iš PVM surinkimą ir kartu Sąjungos finansinių interesų apsaugą, valstybės narės turi taikytinų sankcijų pasirinkimo laisvę. Todėl sankcijos gali būti administracinės, baudžiamosios arba kombinacijai tokios, ir tokios. Tik jei mokestinė sankcija yra baudžiamąjo pobūdžio, kaip tai suprantama pagal Chartijos 50 straipsnį, ir tapo galutinė, minėta nuostata draudžia pradėti baudžiamąjį persekiojimą prieš tą patį asmenį (34 punktas). Vertinant mokestinių sankcijų baudžiamąjį pobūdį reikšmingi trys kriterijai. Pirmasis – tai teisinis pažeidimo kvalifikavimas vidaus teisėje, antrasis – pats pažeidimo pobūdis ir trečiasis – suinteresuotajam asmeniui gresiančios sankcijos pobūdis ir griežtumo laipsnis (35 punktas). Nacionalinis teismas, atsižvelgdamas į šiuos kriterijus, privalo įvertinti, ar nacionalinės teisės aktuose numatytų mokestinių ir baudžiamųjų sankcijų sudėjimą reikia nagrinėti atsižvelgiant į nacionalinius standartus, ir jis tam tikrais atvejais gali nuspręsti, kad toks sudėjimas prieštarauja minėtiems standartams, su sąlyga, kad taikomos sankcijos yra veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios (36 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė:

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 50 straipsnyje skelbiamas *ne bis in idem* principas nedraudžia valstybei narei už tą pačią deklaravimo pridėtinės vertės mokesčio srityje pareigos nesilaikymo veiką skirti mokestinę, o vėliau – baudžiamąją sankciją, jei pirmoji sankcija nėra baudžiamąjo pobūdžio, o tai patikrinti privalo nacionalinis teismas.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62010CJ0617:LT:HTML>

ŽEMĖS ŪKIS

2013 m. vasario 7 d. prejudicinis sprendimas byloje *Gunārs Pusts* prieš *Lauku atbalsta dienests* (C-454/11)

Terminai: Žemės ūkis – EŽŪOGF⁴ – Reglamentai (EB) Nr. 1257/1999⁵, Nr. 817/2004⁶ ir Nr. 796/2004⁷ – Parama kaimo plėtrai – Nepagrįstai sumokėtų sumų susigrąžinimas – Nacionalinės teisės

⁴ Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondas.

aktai, pagal kuriuos agrarinės aplinkosaugos parama skiriama, tik jei pateikiama kasmetinė deklaracija su tam tikrais dokumentais – Paramos gavėjas, įvykđęs įsipareigojimus dėl atitinkamo žemės ploto eksploataavimo, bet nepateikęs deklaracijos pagal minėtus teisės aktus – Paramos atsiėmimas, neišklausius gavėjo, kai jis nesilaiko nuostatų, taikomų agrarinės aplinkosaugos paramos paraiškos pateikimui.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi: 33. Bylos, susijusios su nacionalinių, ES ir užsienio institucijų finansine parama; 33.3. Bylos dėl tiesioginių išmokų už žemės ūkio naudmenų ir pasėlių plotus.

Teisingumo Teismas konstatavo:

Pagrindinėje byloje buvo nagrinėjamas ginčas tarp ūkininko *G. Pusts* ir *Lauku atbalsta dienests* (Latvijos kaimo paramos tarnyba, toliau – LAD) dėl paramos agrarinei aplinkosaugai, kurią jam Latvijos valdžios institucijos skyrė penkerių metų įsipareigojimų laikotarpiui, gražinimo.

Nustatyta, kad 2006 m. balandžio 21 d. *G. Pusts* LAD pateikė paramos už 2006 m. paraišką ir paramos agrarinei aplinkosaugai, dėl kurios prisiėmė penkerių metų įsipareigojimus, paraišką dėl 18,85 hektaro ploto žemės ūkio paskirties žemės sklypų. 2007 metais jis pateikė tokį patį prašymą už 2007 metus, kurį patikrinusi LAD 2007 m. liepos 3 d. skyrė *G. Pusts* 1 826,77 LVL paramą.

2008 m. balandžio 25 d. LAD nutarimu pareikalavo, kad *G. Pusts* gražintų visą už 2006 m. išmokėtą paramą agrarinei aplinkosaugai, nes deklaruotas 18,85 hektaro žemės sklypas 2007 m. buvo sumažintas. Šis nutarimas pagrįstas tuo, kad išnagrinėjusi 2007 m. paraišką LAD nustatė, jog *G. Pusts*, pildydamas paramos už plotus už šiuos metus paraišką, nepatikslino, kad jis prašo ir paramos agrarinei aplinkosaugai už deklaruotus žemės sklypus, nes neužpildė minėtos paraiškos C dalies 9 skilties, kurioje nurodyti deklaruoti žemės sklypai, ir prie šios paraiškos nepridėjo priedo „Paramos agrarinės aplinkosaugos priemonėms paraiška“, kaip to reikalaujama pagal taikomus nacionalinės teisės aktus. LAD mano, kad to negalima laikyti *G. Pusts* klaida. Todėl ji padarė išvadą, kad *G. Pusts* nustojo vykdyti 2006 m. prisiimtus agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimus ir turi gražinti jau gautą paramą.

G. Pusts tokį sprendimą apskundė, be kita ko, nurodydamas, jog pripažįsta, kad pateikė neišsamią paramos paraišką, tačiau kartu nurodė, kad tenkina sąlygas, kuriomis ši parama skiriama, ir kad fiziškai nesumažino ploto, dėl kurio prisiėmė agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimus, ir nepakeitė sklypų buvimo vietos, tik per neatidumą paraiškoje paliko klaidų. Tvirtindamas, kad toliau veiksmingai vykdė minėtus įsipareigojimus, *G. Pusts* taip pat kaltino LAD, kad ši jo neinformavo apie paraiškos trūkumus ir nepaprašė jo papildomos informacijos.

Dėl reikalavimo sugražinti išmokėtą paramą už prisiimtus ilgalaikius agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimus, kai padaromi pažeidimai teikiant paraišką, tačiau šie įsipareigojimai faktiškai yra vykdomi

Ginčui pasiekus apeliacinės instancijos teismą, šis nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu išaiškinti, ar reglamentus Nr. 1257/1999, Nr. 817/2004 ir Nr. 796/2004 reikia aiškinti taip: jiems prieštarauja nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos asmuo, kuriam parama skiriama už keleriems metams prisiimtus agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimus, privalo gražinti visą paramą, kuri jam jau išmokėta už ankstesnius metus, dėl to, kad nepateikė kasmetinės paraiškos pagal taikomas nacionalinės teisės nuostatas, nors šis paramos gavėjas tvirtina toliau vykdąs įsipareigojimus, susijusius su atitinkamų žemės sklypų eksploataavimu, jis nebuvo kompetentingos administracijos išklaustytas ir nebėra galimybės atlikti atitinkamų žemės sklypų patikrinimo vietoje, nes baigėsi nagrinėjami metai (28 punktas).

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pirmiausia pripažino, kad nė viename iš šių reglamentų nėra jokios nuostatos, kuriai tokie nacionalinės teisės aktai aiškiai prieštarautų (29 punktas).

⁵ 1999 m. gegužės 17 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1257/1999 dėl Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo (EŽŪOGF) paramos kaimo plėtrai ir iš dalies pakeičiančio bei panaikinančio tam tikrus reglamentus, iš dalies pakeisto 2003 m. rugsėjo 29 d. Tarybos reglamentu Nr. 1783/2003.

⁶ 2004 m. balandžio 29 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 817/2004, nustatantis išsamias Tarybos reglamento Nr. 1257/1999 taikymo taisykles.

⁷ 2004 m. balandžio 21 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 796/2004, nustatantis išsamias kompleksinio paramos susiejimo, moduliavimo ir integruotos administravimo ir kontrolės sistemos, numatytų Tarybos reglamente (EB) Nr. 1782/2003, nustatančiame bendrąsias tiesioginės paramos schemų pagal bendrąją žemės ūkio politiką taisykles ir nustatančiame tam tikras paramos schemas ūkininkams, įgyvendinimo taisykles.

Paramos žemės ūkio gamybos metodams, visų pirma skirtiems kaimo vietovėms išsaugoti, bendrosios sąlygos yra apibrėžtos Reglamento Nr. 1257/1999 22–24 straipsniuose. Iš šių straipsnių aišku, jog agrarinei aplinkosaugai skiriamai paramai būdinga tai, kad atitinkami ūkininkai prisiima išpareigojimus penkerius metus taikyti aplinkai saugią ūkininkavimo praktiką. Paramą ūkininkams, prisiėmusiems ne mažiau kaip penkerių metų agrarinės aplinkosaugos išpareigojimus, valstybės skiria kasmet, atsižvelgdamos į prarastas pajamas ar papildomas sąnaudas, atsirandančias dėl šių išpareigojimų (30 punktas). Šiuo atžvilgiu ETT pažymėjo, kad pagal Reglamento Nr. 1257/1999 37 straipsnio 4 dalį valstybės narės gali nustatyti papildomas ar griežtesnes sąlygas skirti Bendrijos paramą kaimo plėtrai, jeigu tokios sąlygos atitinka šiame reglamente nustatytus tikslus ir reikalavimus (31 punktas).

Kiek tai susiję su paramos aplinkai saugiams ūkininkavimo metodams paraiškomis, pagrįstomis Reglamento Nr. 1257/1999 22–24 straipsniais, Reglamento Nr. 817/2004 66 straipsnio 5 dalyje numatyta, kad kai parama yra daugiametė, išmokos, skirtos vėlesniems nei paraiškos pateikimo metams, mokamos pagal kasmetines mokėjimo paraiškas, nebent valstybė narė įdiegė veiksmingą metinio tikrinimo procedūrą, nurodytą šio reglamento 67 straipsnio 1 dalyje. Iš šio 66 straipsnio 5 dalies aišku, kad jei nėra tokios nacionalinės procedūros, ūkininkams neskiriamos jokios išmokos, jeigu jie nepateikia kasmetinės mokėjimo paraiškos. Taigi tokios kasmetinės paraiškos pateikimas yra sąlyga gauti paramą agrarinei aplinkosaugai, pagrįstą minėtais 22–24 straipsniais (32 punktas).

Kasmetinės paramos agrarinei aplinkosaugai mokėjimo paraiškos pateikimo svarba pabrėžiama ir Reglamento Nr. 817/2004 67 straipsnio 1 dalyje, kur nustatyta, kad, kalbant apie daugiametės paramos aplinkai saugiams ūkininkavimo metodams kontrolės sistemą, pradinės prisijungimo prie schemos paraiškos ir vėlesnės mokėjimo paraiškos tikrinamos taip, kad būtų veiksmingai patikrinta atitiktis paramos suteikimo reikalavimams. Kai tokia paraiška pateikiama kasmet, galima patikrinti, ar laikomasi prisiimtų agrarinės aplinkosaugos išpareigojimų. Remdamasi šia kasmetine paraiška, mokanti institucija gali kasmet veiksmingai patikrinti, ar šie kelerių metų išpareigojimai nuolat vykdomi, ir atitinkamu atveju suteikti paramą (33 punktas).

Vadinasi, kaip pažymėjo Teisingumo Teismas, nacionalinės teisės aktai, kuriuose kaip sąlyga gauti paramą agrarinei aplinkosaugai nustatomas reikalavimas, kad šios paramos prašytojas išpareigotų visą penkerių metų išpareigojimo laikotarpį mokančiai institucijai kasmet pateikti paraišką, susijusią su deklaruojama agrarinės aplinkosaugos veikla, yra suderinami su minėtomis Sąjungos teisės normomis. Todėl tokios nacionalinės teisės nuostatos neviršija diskrecijos, kuria valstybės narės naudojasi pagal Reglamento Nr. 1257/1999 37 straipsnio 4 dalį (34 punktas). Be to, kiek tai susiję su parama agrarinei aplinkosaugai, kuriai būdingas daugiametis išpareigojimas, paramos skyrimo sąlygos turi būti vykdomos visą išpareigojimo laikotarpį, kuriam ši parama skiriama (35 punktas). Taigi, jei viena iš šių tokios paramos skyrimo sąlygų, pavyzdžiui, kasmetinės paramos mokėjimo paraiškos pateikimas, kurio reikalaujama pagal pagrindinėje byloje nagrinėjamus nacionalinės teisės aktus, nebūtų vykdoma visą agrarinės aplinkosaugos projekto laikotarpį, dėl kurio šios paramos gavėjas yra išpareigojęs, net jei ši sąlyga neįvykdyta tik vienintelį kartą, tokios paramos negalima skirti (35 punktas). Šiuo atžvilgiu aplinkybė, kad paramos agrarinei aplinkosaugai gavėjas toliau atitiko kitas šios paramos skyrimo sąlygas, būtent – vykdė išpareigojimus, susijusius su atitinkamų žemės sklypų eksploatavimu, negali pakeisti sprendimo atsisakyti teikti minėtą paramą, priimto dėl to, kad neįvykdyta viena iš sąlygų. Ši parama skiriama, tik jei laikomasi visų jos skyrimo sąlygų visą agrarinės aplinkosaugos projekto laikotarpį, dėl kurio minėtas paramos gavėjas prisiėmė išpareigojimus, todėl užtenka neįvykdyti vienos iš šių sąlygų, kad būtų atsisakyta šia paramą teikti (36 punktas). Kaip matyti iš Reglamento Nr. 817/2004 71 straipsnio 2 dalies, kurioje daroma nuoroda į Reglamento Nr. 796/2004 73 straipsnį, atsisakius teikti paramą agrarinei aplinkosaugai dėl to, kad neįvykdyta šios paramos skyrimo sąlyga, minėtos paramos gavėjas turi grąžinti visas jau išmokėtas sumas, susijusias su parama, kurią teikti atsisakyta (36 punktas).

Be to, kaip pažymėjo Teisingumo Teismas, agrarinės aplinkosaugos paramos gavėjas, nepateikęs paraiškos, atitinkančios nacionalinės teisės nuostatas, pagal kurias minėta parama skiriama tik pateikus kasmetinę paraišką, šiuo atžvilgiu negali remtis teise būti išklaustas. Nė vienoje reglamentų Nr. 1257/1999, Nr. 817/2004 ir Nr. 796/2004 nuostatoje neįtvirtinta tokia teisė ūkininkui, kuris nepateikė tinkamos paramos agrarinei aplinkosaugai paraiškos. Bet kuriuo atveju, net jei ūkininkas, nepateikęs tokios paraiškos, galėtų šiuo atžvilgiu būti išklaustas, tai negalėtų turėti įtakos paramos agrarinei aplinkosaugai skyrimo sąlygų, dėl kurių jis išpareigojęs, neįvykdymo pasekmėms. Šis ūkininkas negalėtų pateisinti šių sąlygų nesilaikymo (38 punktas). Aplinkybė, kad nebėra galimybės atlikti atitinkamų žemės plotų patikrinimo vietoje, nes nagrinėjami metai jau baigėsi, negali turėti įtakos sprendimui atsisakyti teikti paramą agrarinei aplinkosaugai, priimtą dėl to, kad nesilaikyta šios paramos skyrimo sąlygų, ir todėl pareikalauti grąžinti nepagrįstai sumokėtas minėtos paramos sumas. Net jei toks patikrinimas būtų

įmanomas, užtenka neįvykdyti tik vienos iš šių sąlygų, kad būtų atsisakyta teikti paramą ir todėl pareikalauta gražinti tas sumas (39 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendė:

1999 m. gegužės 17 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1257/1999 dėl Europos žemės ūkio orientavimo ir garantijų fondo (EŽŪOGF) paramos kaimo plėtrai ir iš dalies pakeičiantį bei panaikinantį tam tikrus reglamentus, iš dalies pakeistą 2003 m. rugsėjo 29 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1783/2003, 2004 m. balandžio 29 d. Komisijos reglamentą (EB) Nr. 817/2004, nustatantį išsamias Tarybos reglamento Nr. 1257/1999 taikymo taisykles, ir 2004 m. balandžio 21 d. Komisijos reglamentą (EB) Nr. 796/2004, nustatantį išsamias kompleksinio paramos susiejimo, moduliavimo ir integruotos administravimo ir kontrolės sistemos, numatytų Tarybos reglamente (EB) Nr. 1782/2003, nustatančiame bendrąsias tiesioginės paramos schemų pagal bendrąją žemės ūkio politiką taisykles ir nustatančiame tam tikras paramos schemas ūkininkams, įgyvendinimo taisykles, reikia aiškinti taip: jiems neprieštarauja nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos asmuo, kuriam parama skiriama už keleriems metams prisiimtus agrarinės aplinkosaugos įsipareigojimus, privalo gražinti visą paramą, kuri jam jau išmokėta už ankstesnius metus, dėl to, kad nepateikė kasmetinės paraiškos pagal taikomas nacionalinės teisės nuostatas, nors šis paramos gavėjas tvirtina toliau vykdąs įsipareigojimus, susijusius su atitinkamų žemės sklypų eksploatavimu, jis nebuvo kompetentingos administracijos išklaudytas ir nebėra galimybės atlikti atitinkamų žemės sklypų patikrinimo vietoje, nes baigėsi nagrinėjami metai.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62011CJ0454:LT:HTML>

LAISVĖS, SAUGUMO IR TEISINGUMO ERDVĖ

**2013 m. sausio 17 d. prejudicinis sprendimas
byloje, pradėtoje *Mohamad Zakaria*
(C-23/12)**

Terminai: Reglamentas (EB) Nr. 562/2006⁸ – Taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, Bendrijos kodeksas (Šengeno sienų kodeksas) – Tariamas teisės į tai, kad būtų gerbiamas žmogaus orumas, pažeidimas – Veiksminga teisminė gynyba – Teisė kreiptis į teismą.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi: 3. Užsieniečių teisinė padėtis Lietuvos Respublikoje. 15. Civilinė atsakomybė už žalą, atsiradusią dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų

Teisingumo Teismas konstatavo:

2010 m. lapkričio 28 d. *M. Zakaria* lėktuvu skrido iš Beiruto (Libanas) į Kopenhagą (Danija) per Rygą (Latvija). Asmens tapatybės dokumentas, kurį turėjo *M. Zakaria*, yra Libano Respublikos išduotas Palestinos pabėgėlio kelionės dokumentas. 2008 m. lapkričio 27 d. šis asmuo gavo leidimą nuolat gyventi Švedijoje, kur, kaip pats teigė, gyvena jau 10 metų ir yra pradėjęs šios valstybės pilietybės įgijimo procedūrą. Jis keliavo į Kopenhagą, nes jo gyvenamoji vieta, kuri yra Lunde, lengviau ir greičiau pasiekama iš Kopenhagos (10 punktas).

Rygos oro uoste pasieniečiai patikrino *M. Zakaria* tapatybės dokumentą ir galiausiai leido jam atvykti į Šengeno teritoriją. Vis dėlto *M. Zakaria* teigė, kad jo dokumentus tikrinę pareigūnai elgėsi šiurkščiai, arogantiškai ir pažeidė žmogaus orumą. Dėl laiko, kurio prirėkė šiam patikrinimui, jis pavėlavo į skrydį į Kopenhagą (11 punktas). Kadangi nesutiko su Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnų elgesiu tikrinant dokumentus ir manė, kad dėl pasieniečių elgesio patyrė neturtinės žalos, *M. Zakaria* pareikalavo 7 000 LVL žalos atlyginimo (12 punktas).

⁸ 2006 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 562/2006, nustatantis taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, Bendrijos kodeksą (Šengeno sienų kodeksas).

Ši reikalavimą nagrinėjęs nacionalinis teismas suabejojo, ar su Reglamento Nr. 562/2006 13 straipsnio 3 dalies⁹ nuostatomis suderinamos nacionalinės teisės normos, pagal kurias asmuo neturi teisės apskusti sprendimo teismui arba institucijai, kurioje būtų garantuojamas instituciniu ir funkcinu požiūriu nepriklausomas ir objektyvus skundo nagrinėjimas (21 punktą). Taikytinos Latvijos teisės nuostatos buvo aiškinamos skirtingai, kiek tai susiję su galimybe apskusti teismui pasienio pareigūnų faktinius veiksmus ir gauti asmeninės ir neturtinės žalos, kurią šie galėjo sukelti asmeniui, atlyginimą tuo atveju, kai priimtas teigiamas administracinis sprendimas, t. y. kai leista atvykti į Latvijos teritoriją (28 punktą).

Pateikdamas pirmąjį klausimą, nacionalinis teismas iš esmės norėjo sužinoti, ar Reglamento Nr. 562/2006 13 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad asmuo turi teisę pateikti skundą ne tik dėl atsisakymo leisti atvykti, bet ir dėl pažeidimų, padarytų per sprendimo leisti atvykti priėmimo procedūrą. Pateikdamas antrąjį ir trečiąjį klausimus šis teismas klausė, ar jei į 1 klausimą būtų atsakyta teigiamai, minėta teisės nuostata reikalaujama, kad valstybė narė garantuotų realią galimybę pateikti skundą teisme arba institucijoje, kuri instituciniu ir funkcinu požiūriu teikia tas pačias garantijas kaip teismas (31 punktą).

Dėl atsisakymo patenkinti pareiškėjo prašymą atlyginti žalą dėl viešojo administravimo subjekto veiksmų pareiškėjui kertant Šengeno narės sieną

Dėl Reglamento Nr. 562/2006 13 straipsnio 3 dalies Teisingumo Teismas pažymėjo, kad joje numatyta, jog asmenys, kuriems buvo atsisakyta leisti atvykti, turi teisę apskusti šį sprendimą. Pagal šią nuostatą tokie skundai nagrinėjami pagal nacionalinę teisę (33 punktą). Reglamento Nr. 562/2006 13 straipsnio 3 dalyje nustatyta valstybių narių pareiga numatyti galimybę apskusti tik sprendimus atsisakyti leisti atvykti (35 punktą).

Teisingumo Teismas, pažymėjęs, kad byloje nėra pakankamų duomenų dėl ES teisės taikymo, nurodė, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, atsižvelgdamas į pagrindinės bylos aplinkybes, turi nustatyti, ar pareiškėjo pagrindinėje byloje padėti reglamentuoja Sąjungos teisė, ir, jei taip, ar atsisakymas šiam pareiškėjui pripažinti teisę pateikti prašymus teisme pažeidžia Chartijos 47 straipsnyje pripažįstamas teises. Šiuo klausimu priminta, kad sienos apsaugos pareigūnai, vykdydami jiems pavestas pareigas, kaip tai suprantama pagal minėto reglamento 6 straipsnį, privalo, be kita ko, visapusiškai gerbti žmogaus orumą. Valstybės narės turi numatyti savo vidaus teisės sistemoje tinkamas teisių gynbos priemones, kuriomis, laikantis Chartijos 47 straipsnio, būtų užtikrinta asmenų, siekiančių apginti savo iš Reglamento Nr. 562/2006 6 straipsnio kylančias teises, apsauga (40 punktą).

Tačiau jeigu nacionalinis teismas mano, kad, atsižvelgiant į Teisingumo Teismo pateiktą atsakymą į pirmąjį klausimą, ši padėtis nepatenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, jis turės ją išnagrinėti nacionalinės teisės požiūriu, kartu atsižvelgdamas į 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytą Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvenciją, kurios šalys yra visos valstybės narės (41 punktą).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (penktoji kolegija) nusprendė:

2006 m. kovo 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 562/2006, nustatančio taisyklių, reglamentuojančių asmenų judėjimą per sienas, Bendrijos kodeksą (Šengeno sienų kodeksas) 13 straipsnio 3 dalyje numatyta valstybių narių pareiga nustatyti galimybę apskusti tik sprendimus atsisakyti leisti atvykti į jų teritoriją.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62012CJ0023:LT:HTML>

⁹ Reglamento 13 straipsnio 3 dalyje nustatyta:

Asmenys, kuriems buvo atsisakyta leisti atvykti, turi teisę apskusti sprendimą. Skundai nagrinėjami pagal nacionalinę teisę. Trečiosios šalies piliečiui raštu nurodomi kontaktiniai centrai, kuriuose galima gauti informacijos apie atstovus, kompetentingus pagal nacionalinę teisę veikti trečiosios šalies piliečio vardu.

Skundo padavimas nesustabdo sprendimo atsisakyti leisti atvykti galios.

Nepažeidžiant jokios kompensacijos, paskirtos pagal nacionalinę teisę, atitinkamas trečiosios šalies pilietis turi teisę į perbraukto atvykimo spaudą arba į kitų perbraukimų ar papildymų korekciją, kurią atliktą sprendimą neleisti atvykti priėmusi valstybė narė, jeigu išnagrinėjęs skundą būtų nustatyta, kad sprendimas neleisti atvykti buvo nepagrįstas.

2013 m. sausio 31 d. prejudicinis sprendimas
byloje H. I. D., B. A. prieš *Refugee Applications Commissioner*,
Refugee Appeals Tribunal, Minister for Justice, Equality and Law Reform, Airiją
(C-175/11)

Terminai: Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Bendra Europos prieglobsčio sistema – Trečiosios valstybės piliečio prašymas suteikti jam pabėgėlio statusą – Direktyva 2005/85/EB¹⁰ – 23 straipsnis – Galimybė taikyti prieglobsčio prašymų nagrinėjimo pirmenybės procedūrą – Nacionalinė procedūra, pagal kurią asmenų, patenkančių į tam tikrą remiantis pilietybės arba kilmės šalies kriterijumi apibrėžiamą kategoriją, pateiktiems prašymams taikoma pirmenybė – Teisė į veiksmingą teisminę gynybą – Minėtos direktyvos 39 straipsnis – Sąvoka „teismas“, kaip ji suprantama pagal šį straipsnį.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi: 3. Užsieniečių teisinė padėtis Lietuvos Respublikoje.

Teisingumo Teismas konstatavo:

Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausė, ar Direktyvos 2005/85 23 straipsnio 3 ir 4 dalys¹¹ turi būti aiškinamos taip, kad valstybei narei neleidžiama numatyti, jog tam tikros rūšies, apibrėžtos remiantis prašytojo pilietybe ar kilmės šalimi, prieglobsčio prašymai nagrinėjami taikant pagreitintą arba pirmenybės procedūrą (50 punktas). Šiuo klausimu D. ir A. per posėdį tvirtino, kad pagal minėtos direktyvos 23 straipsnio 3 dalį numatyta, kad prieglobsčio prašymai gali būti nagrinėjami taikant pagreitintą arba pirmenybės procedūrą tik jeigu prašymas pagrįstas arba pagal vieną iš šio straipsnio 4 dalyje išvardytų penkiolikos pagrindų, kai viskas verčia manyti, kad jis nepagrįstas. Todėl valstybės narės neturi teisės remdamosi vien prašytojų pilietybe ar kilmės šalimi numatyti, kad jų prieglobsčio prašymai nagrinėjami taikant pagreitintą arba pirmenybės procedūrą (51 punktas).

Dėl galimybės taikyti prieglobsčio prašymų nagrinėjimo pirmenybės procedūrą, remiantis vien prašytojo pilietybe ar kilmės šalimi

Teisingumo Teismas visų pirma konstatavo: kaip nurodyta Direktyvos 2005/85 3 ir 4 konstatuojamosiose dalyse bei 1 straipsnyje, ja siekiama nustatyti bendrus būtiniausius reikalavimus dėl sąžiningos ir veiksmingos prieglobsčio suteikimo tvarkos valstybėse narėse (57 punktas).

Kaip matyti iš Direktyvos 2005/85 8 konstatuojamosios dalies, pabėgėlio statuso suteikimo procedūra pagrįsta pagarba pagrindinėms teisėms ir principams, kurie pirmiausia yra pripažinti Chartijoje. Šios direktyvos II skyriaus nuostatose įtvirtinti pagrindiniai principai ir garantijos, pagal kuriuos, kaip numatyta šios direktyvos 23 straipsnio 1 dalyje, valstybės narės turi svarstyti prieglobsčio prašymus vykdydamos nagrinėjimo procedūrą (58 punktas).

Minėtos direktyvos 23 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad valstybės narės, nepažeisdamos tinkamo ir išsamaus nagrinėjimo principo, užtikrina, kad tokia procedūra būtų kuo greičiau baigta (59 punktas). Kad prieglobsčio prašymai būtų išnagrinėti kuo skubiau yra suinteresuotos, kaip matyti iš tos

¹⁰ 2005 m. gruodžio 1 d. Tarybos direktyva 2005/85/EB, nustatanti būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse.

¹¹ Direktyvos 2005/85 23 straipsnio „Nagrinėjimo procedūra“ 3 dalyje nustatyta: Valstybės narės gali suteikti pirmenybę bet kuriam nagrinėjimui arba jį paspartinti pagal II skyriaus pagrindinius principus ir garantijas, taip pat jeigu tikėtina, kad prašymas bus pagrįstas arba jeigu prašytojas turi ypatingų poreikių.

Minėtos direktyvos 23 straipsnio 4 dalyje nurodyta 15 pagrindų, dėl kurių nagrinėjimo procedūrai gali būti suteikta pirmenybė arba ji gali būti paspartinta. Konkrečiai minėtoje 4 dalyje nurodyta: „Valstybės narės gali taip pat nustatyti, kad nagrinėjimo procedūrai pagal II skyriaus pagrindinius principus ir garantijas gali būti suteikta pirmenybė arba ji gali būti paspartinta, jeigu: b) prašytojas akivaizdžiai negali būti laikomas pabėgėliu ar jam negali būti suteiktas pabėgėlio statusas valstybėje narėje pagal [2004 m. balandžio 29 d. Tarybos] Direktyvą 2004/83/EB [dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo pabėgėliams ar asmenims, kuriems reikalinga tarptautinė apsauga, jų statuso ir suteikiamos apsaugos pobūdžio būtiniausių standartų <...>; arba c) prieglobsčio prašymas laikomas nepagrįstu, nes: i) prašytojas atvyko iš saugios kilmės šalies, kaip apibrėžta 29, 30 ir 31 straipsniuose; arba ii) šalis, kuri nėra valstybė narė, laikoma prašytojui saugia trečiąja šalimi, nepažeidžiant 28 straipsnio 1 dalies; <...>“.

pačios direktyvos 11 konstatuojamosios dalies, tiek valstybės narės, tiek prieglobsčio prašytojai (60 punktas). Šiomis aplinkybėmis pagal Direktyvos 2005/85 23 straipsnio 3 ir 4 dalis valstybėms narėms suteikiama galimybė taikyti pirmenybės arba pagreitintą prieglobsčio prašymų nagrinėjimo procedūrą (61 punktas).

Ši valstybių narių galimybė numatyti prieglobsčio prašymų nagrinėjimą pagal pirmenybės procedūrą turi būti aiškinama atsižvelgiant į jų turimą diskreciją dėl tokių prašymų nagrinėjimo organizavimo (62 punktas). Direktyvos 2005/85 11 konstatuojamosios dalies antrame sakinyje įtvirtinta, kad prieglobsčio prašymų nagrinėjimo organizavimas paliktas valstybių narių nuožiūrai, kad pagal savo nacionalinius poreikius jos galėtų tam tikrų prašymų nagrinėjimui skirti pirmenybę ar jį paspartinti pagal šioje direktyvoje išdėstytus reikalavimus (66 punktas). Šis ketinimas matyti ir iš Direktyvos 2005/85 23 straipsnio 3 dalies formuluotės. Pagal šią nuostatą valstybės narės „gali“ suteikti pirmenybę bet kuriam nagrinėjimui arba jį paspartinti, „taip pat“ jeigu tikėtina, kad prašymas bus pagrįstas arba jeigu prašytojas turi ypatingų poreikių (67 punktas). Be to, pagal Direktyvos 2005/85 23 straipsnio 4 dalį valstybės narės „gali“ taikyti pirmenybės arba pagreitintą procedūrą, remdamosi penkiolika tokios procedūros taikymą pateisinančių specialių pagrindų (69 punktas). Iš 23 straipsnio 3 ir 4 dalių formuluočių matyti, kad prašymų, kurių nagrinėjimui taikoma pirmenybė arba jis pagreitinamas, sąrašas yra pavyzdinis, o ne išsamus. Vadinas, valstybės narės gali nuspręsti, kad taikant pirmenybę arba greičiau reikia nagrinėti tuos prašymus, kurie nepriskirtini prie jokios iš šioje 4 dalyje išvardytų rūšių, su sąlyga, kad paisoma Direktyvos 2005/85 II skyriuje numatytų pagrindinių principų ir garantijų (70 punktas).

Vertindamas, ar tokia tvarka neprieštarauja diskriminacijos draudimo principui, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagal Direktyvą 2005/85 nustatytą sistemą prašytojo kilmės šalis bei pilietybė turi lemiamą reikšmę, kaip tai matyti iš šios direktyvos 17 konstatuojamosios dalies bei 8 straipsnio. Iš tikrųjų iš jos 8 straipsnio 2 dalies b punkto matyti, kad prašytojo kilmės šalis daro poveikį sprendžiančiosios institucijos sprendimui, nes ji privalo išsiaiškinti apie šioje šalyje egzistuojančią bendrą situaciją tam, kad nuspręstų, ar kyla pavojus prieglobsčio prašytojui ir, jei reikia, ar jam reikalinga tarptautinė apsauga (71 punktas). Be to, kaip matyti iš Direktyvos 2005/85 17 konstatuojamosios dalies, Sąjungos teisės aktų leidėjas įvedė sąvoką „saugi kilmės šalis“, kuri reiškia, kad jei trečioji šalis gali būti laikoma saugia, valstybės narės turi galėti taip ją apibūdinti ir daryti prielaidą, kad atitinkamam prašytojui ten saugu. Be to, šios direktyvos 23 straipsnio 4 dalies c punkte jis numatė, kad valstybės narės gali nuspręsti suteikti pirmenybę prieglobsčio prašymo nagrinėjimui arba jį paspartinti, jeigu prieglobsčio prašymas laikomas nepagrįstu, nes prašytojas atvyko iš saugios kilmės šalies, kaip tai suprantama pagal tą pačią direktyvą (72 punktas). Remdamasis tuo, Teisingumo Teismas darė išvadą, kad pilietybė yra kriterijus, pateisinantis pirmenybės suteikimą prieglobsčio prašymo nagrinėjimui ar tokio nagrinėjimo paspartinimą (73 punktas).

Tačiau pažymėta, jog tam, kad, palyginti su kitų trečiųjų šalių piliečiais, kurių prašymai nagrinėjami įprasta tvarka, nebūtų diskriminuojami prieglobsčio prašytojai iš nustatytos trečiosios šalies, kurių prašymų nagrinėjimui taikoma pirmenybė, dėl šios pirmenybės procedūros iš pirmosios grupės prašytojų neturi būti atimtos pagal Direktyvos 2005/85 23 straipsnį užtikrinamos garantijos, kurios užtikrinamos bet kokioje procedūroje (74 punktas). Tad, numačius tokią pirmenybės procedūrą kaip nagrinėjamoji pagrindinėje byloje, turi būti leidžiama visiškai pasinaudoti šioje direktyvoje įtvirtintomis prieglobsčių prašytojų, kurie šioje byloje yra Nigerijos piliečiai, teisėmis. Konkrečiai kalbant, jie turi galėti pasinaudoti pakankamu laikotarpiu, kad galėtų surinkti ir pateikti įrodymus, reikalingus jų prašymams pagrįsti, ir taip leistų sprendžiančiajai institucijai teisingai ir veiksmingai išnagrinėti šiuos prašymus bei įsitikinti, kad prašytojams nekyla pavojus jų kilmės šalyse (75 punktas).

<...>

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendė:

1. 2005 m. gruodžio 1 d. Tarybos direktyvos 2005/85/EB, nustatančios būtiniausius reikalavimus dėl pabėgėlio statuso suteikimo ir panaikinimo tvarkos valstybėse narėse, 23 straipsnio 3 ir 4 dalys turi būti aiškinamos taip, kad pagal jas valstybei narei nedraudžiama numatyti, kad tam tikros rūšies, apibrėžtos prašytojo pilietybe ar kilmės šalimi, prieglobsčio prašymai, nepažeidžiant tos pačios direktyvos II skyriuje numatytų pagrindinių principų ir garantijų, nagrinėjami taikant pagreitintą arba pirmenybės procedūrą.

<...>

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62011CJ0175:LT:HTML>

SOCIALINĖ POLITIKA

2013 m. vasario 21 d. prejudicinis sprendimas
byloje L. N. prieš Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte
(C-46/12)

Terminai: Sąjungos pilietybė – Laisvas darbuotojų judėjimas – Vienodo traktavimo principas – SESV 45 straipsnio 2 dalis – Reglamentas (EEB) Nr. 1612/68 – 7 straipsnio 2 dalis – Direktyva 2004/38/EB¹² – 24 straipsnio 1 ir 2 dalys – Vienodo traktavimo principo išimtis, taikoma paramai studijoms studento stipendijų ar paskolų forma – Priimančiojoje valstybėje narėje studijuojantis Sąjungos pilietis – Prieš pradėdant studijas ir jas pradėjus vykdyta veikla pagal darbo sutartį – Suinteresuotojo asmens pagrindinis atvykimo į priimančiosios valstybės narės teritoriją tikslas – Įtaka kvalifikavimui kaip darbuotojo ir teisei į studento stipendiją.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi: 30. Bylos dėl viešojo administravimo subjektų sprendimų mokslo ir švietimo srityje.

Teisingumo Teismas konstatavo:

L. N., Sąjungos pilietis, kurio pilietybės prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nenurodė, atvyko į Daniją 2009 m. birželio 6 d. (11 punktas). 2009 m. birželio 10 d. L. N. buvo pasiūlytas darbas visą darbo dieną tarptautinėje didmeninės prekybos bendrovėje (12 punktas). Iš bylos medžiagos buvo matyti, kad prieš 2009 m. kovo 15 d. (paskutinė paraiškos pateikimo diena) ir, vadinasi, prieš atvykdamas į Danijos teritoriją L. N. pateikė paraišką priimti ją į *Copenhagen Business School* (toliau – ir CBS) (14 punktas).

2009 m. rugpjūčio 10 d. L. N. prašė suteikti paramą mokslui nuo 2009 m. rugsėjo mėn. (15 punktas). 2009 m. rugsėjo 10 d. L. N. pradėjo studijuoti CBS. Tada L. N. atsistatydino iš darbo didmeninės prekybos bendrovėje, bet vėliau dirbo kitą darbą pagal darbo sutartį ne visą darbo dieną (16 punktas). 2009 m. spalio 27 d. Aukštojo mokslo ir paramos mokslui agentūra informavo L. N., kad atmetė jo prašymą dėl paramos mokslui (17 punktas). Dėl šio sprendimo 2009 m. spalio 30 d. L. N. pateikė skundą remdamasis savo, kaip „darbuotojo“, statusu pagal SESV 45 straipsnį ir savo teise į paramą mokslui (18 punktas).

Skundą nagrinėjęs nacionalinis teismas teigė, kad Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalies c punktą ir 24 straipsnio 2 dalį¹³ galima aiškinti taip, kad studentu laikomas asmuo neturi teisės į studento stipendiją, net jei ji taip pat galima kvalifikuoti kaip „darbuotoją“. Kaip svarbią jis nurodė aplinkybę, kad

¹² 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičianti Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinanti Direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB.

¹³ Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalies c punktas suformuluotas taip: Visi Sąjungos piliečiai turi teisę gyventi kitos valstybės narės šalyje ilgiau kaip tris mėnesius, jei jie c) – yra priimti į privačią arba valstybinę instituciją, akredituotą ar finansuojamą priimančiosios valstybės narės pagal savo įstatymų ar kitų teisės aktų praktiką, turėdami pagrindinį studijų kurso baigimo tikslą, įskaitant profesinį rengimą ir; – turi visavertį sveikatos draudimą priimančiojoje valstybėje narėje ir užtikrina atitinkamą nacionalinę instituciją pateikdami deklaraciją ar kitokiu jos pasirinktu lygiaverčiu būdu, kad jie turi pakankamai išteklių sau ir savo šeimos nariams, kad per savo gyvenimo šalyje laikotarpį netaptų našta priimančiosios valstybės narės socialinės paramos sistemai, <...>

Direktyvos 2004/38 24 straipsnio „Vienodas traktavimas“ 2 dalis suformuluota taip: Nukrypstant nuo šio straipsnio 1 dalies, priimančioji valstybė narė neįpareigojama suteikti socialinės paramos teises per pirmuosius tris gyvenimo šalyje mėnesius arba, kai taikytina, ilgesnį 14 straipsnio 4 dalies b punkte numatytą laikotarpį, ir neįpareigojama iki įgyjant nuolatinio gyvenimo šalyje teisę suteikti paramą studijoms, įskaitant profesinį parengimą, susidedančią iš studento stipendijų ar paskolų, asmenims, išskyrus darbuotojus, savarankiškai dirbančiuosius, tokį statusą išlaikančius asmenis ir jų šeimos narius.

šios direktyvos 7 straipsnio 1 dalies c punkte studentas apibrėžiamas kaip asmuo, priimtas į privačią arba valstybinę instituciją, „turėdamas pagrindinį studijų kurso baigimo tikslą“ (22 punktą). Nacionalinis teismas suabejojo, ar Direktyvos 2004/38 <...> 7 straipsnio 1 dalies c punktas kartu su 24 straipsnio 2 dalimi reiškia, kad valstybė narė (priimančioji valstybė narė), vertindama, ar asmuo turi būti laikomas darbuotoju, turinčiu teisę į paramą studijoms, gali atsižvelgti į faktą, jog į jos teritoriją asmuo atvyko turėdamas pagrindinį studijų kurso baigimo tikslą, todėl priimančioji valstybė narė neįpareigojama jam suteikti paramos studijoms pagal minėtą 24 straipsnio 2 dalį (23 punktą).

Dėl Sąjungos piliečio, studijuojančio priimančiojoje valstybėje narėje ir tuo pačiu metu ten realiai ir veiksmingai dirbančio pagal darbo sutartį, teisės į studijų paramą

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausė, ar Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalies c punktą ir 24 straipsnio 2 dalį reikia aiškinti taip, kad Sąjungos piliečiui, studijuojančiam priimančiojoje valstybėje narėje ir ten tuo pačiu metu dirbančiam pagal darbo sutartį, gali būti atsisakyta suteikti paramą studijoms, teikiama šios valstybės narės piliečiams, nes jis atvyko į šios valstybės narės teritoriją turėdamas pagrindinį studijų kurso baigimo tikslą (24 punktą).

Pirmiausia Teisingumo Teismas priminė, kad SESV 20 straipsnio 1 dalimi kiekvienam asmeniui, kuris yra valstybės narės pilietis, suteikiamas Sąjungos piliečio statusas (25 punktą). Šį statusą turi tiek studentai iš kitų valstybių narių nei priimančioji valstybė ir studijuojantys šioje valstybėje, tiek valstybių narių piliečiai, turintys „darbuotojo“ statusą, kaip jis suprantamas pagal SESV 45 straipsnį, jei jie turi vienos iš valstybių narių pilietybę (26 punktą).

EB sutarties tekste nėra nieko, kas leistų manyti, kad studentai, kurie yra Sąjungos piliečiai, persikeldami į kitą valstybę narę studijuoti, netenka EB sutartimi Sąjungos piliečiams suteiktų teisių, įskaitant šiems piliečiams suteiktas teises, kai jie dirba pagal darbo sutartį priimančiojoje valstybėje narėje (29 punktą). Tai reiškia, kad priimančiojoje valstybėje narėje Sąjungos pilietis, studijuojantis arba dirbantis pagal darbo sutartį šioje valstybėje ir turintis „darbuotojo“ statusą, kaip tai suprantama pagal SESV 45 straipsnį, gali remtis SESV 18, 21 ir (ar) 45 straipsniuose įtvirtinta teise laisvai judėti ir apsigyventi priimančiosios valstybės narės teritorijoje nepatirdamas tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos dėl savo pilietybės (30 punktą).

Tačiau tiek Danijos, tiek Norvegijos vyriausybės teigė, kad Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalies c punkto ir 24 straipsnio 2 dalies nuostatos turi būti aiškinamos taip, kad Sąjungos piliečiui, studijuojančiam pagal nuolatinę studijų programą priimančiojoje valstybėje narėje ir atvykusiam į šios valstybės narės teritoriją šiuo tikslu, gali būti nesuteikta parama studijoms pirmuosius penkerius gyvenimo joje metus, net jei jis tuo pačiu metu dirba ne visą darbo dieną (31 punktą). Šiuo klausimu Teisingumo Teismas priminė: direktyvos 24 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad valstybė narė neįpareigojama iki įgyjant nuolatinio gyvenimo šalyje teisę suteikti paramą studijoms, įskaitant profesinį parengimą, susidedančią iš studento stipendijų ar paskolų, asmenims, išskyrus darbuotojus, savarankiškai dirbančiuosius, tokį statusą išlaikančius asmenis ir jų šeimos narius (32 punktą). Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 2 dalis, kaip nuostata, kuria leidžiama nukrypti nuo SESV 18 straipsnyje numatyto vienodo traktavimo principo – 24 straipsnio 1 dalis yra tik jo speciali išraiška, – pagal Teisingumo Teismo praktiką turi būti aiškinama siaurai ir remiantis Sutarties nuostatomis, įskaitant susijusias su Sąjungos pilietybe ir laisvu darbuotojų judėjimu (33 punktą).

Teisingumo Teismas konstatavo, kad L. N. prašoma parama buvo parama studijoms studentų stipendijos forma. Taigi šiai paramai gali būti taikomas Direktyvos 2004/38 24 straipsnio 2 dalyje numatytas leidimas nukrypti nuo vienodo traktavimo principo (34 punktą). Tačiau, kaip aiškiai matyti iš minėtos nuostatos teksto, toks leidimas nukrypti negali būti taikomas nei nuolatinio gyvenimo teisę turintiems asmenims, nei „darbuotojams, savarankiškai dirbantiems, tokį statusą išlaikantiems asmenims ir jų šeimoms nariams“ (35 punktą).

Nors tiesa, jog Direktyvos 2004/38 7 straipsnio 1 dalies c punkte numatyta, kad Sąjungos pilietis turi teisę gyventi kitos valstybės narės teritorijoje ilgiau nei tris mėnesius, jei yra priimtas „į privačią arba valstybinę instituciją“, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, „turėdamas pagrindinį studijų kurso baigimo tikslą“, tačiau iš šio patikslinimo nematyti, kad šias sąlygas atitinkančiam Sąjungos piliečiui dėl to automatiškai netaikomas „darbuotojo“ statusas, kaip tai suprantama pagal SESV 45 straipsnį (36 punktą). L. N. tik atvykęs į priimančiosios valstybės narės teritoriją ten dirbo pagal darbo sutartį visą darbo dieną, o pradėjęs studijuoti – pagal darbo sutartį dirbo ne visą darbo dieną (37 punktą). Iš bylos medžiagos taip pat matyti, kad buvo atsisakyta jam suteikti paramą studijoms dėl to, kad jis atvyko į šios

valstybės narės teritoriją turėdami pagrindinį studijų kurso baigimo tikslą, vadinasi, dėl šio gyvenimo Danijoje tikslo, kompetentingų nacionalinių institucijų nuomone, jam negalėjo būti suteiktas „darbuotojo“, kaip tai suprantama pagal SESV 45 straipsnį, statusas (38 punktas).

Tačiau Teisingumo Teismas pažymėjo, kad pagal nusistovėjusią teismo praktiką „darbuotojo“ sąvoka, kaip ji suprantama pagal SESV 45 straipsnį, turi autonomišką Sąjungos teisei būdingą reikšmę ir ji neturi būti aiškinama siaurai (39 punktas). Be to, ši sąvoka turi būti apibrėžta remiantis objektyviais darbo santykius apibūdinančiais kriterijais, atsižvelgiant į atitinkamų asmenų teises ir pareigas. Pagrindinis darbo santykių požymis yra tas, kad asmuo tam tikrą laiką kito asmens naudai ir jo vadovaujamas teikia tam tikras paslaugas, už kurias gauna atlyginimą (40 punktas). Žemas atlyginimo lygis ar atlyginimo šaltinio kilmė, didesnis ar mažesnis suinteresuotojo asmens darbo našumas ar faktas, kad jis dirba tik nedidelį skaičių valandų per savaitę, netrukdo asmenį pripažinti „darbuotoju“, kaip tai suprantama pagal SESV 45 straipsnį (41 punktas). Kad atitinkamas asmuo turėtų „darbuotojo“ statusą, jis turi užsiimti realia ir veiksminga veikla, išskyrus visiškai nereikšmingą veiklą, kuri gali būti laikoma nereikšminga ir pagalbine (42 punktas).

Tikrindamas šią sąlygą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas turi remtis objektyviais kriterijais ir visapusiškai įvertinti visas bylos aplinkybes, susijusias su vykdomos veiklos pobūdžiu ir atitinkamais darbo santykiais (43 punktas). Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo kompetencijai priklauso atlikti visų aspektų, apibūdinančių darbo santykius, analizę, kad būtų nustatyta, ar L. N. darbas pagal darbo sutartį prieš pradėdamas studijas ir jas pradėjęs buvo realaus ir veiksmingo pobūdžio ir ar todėl jis turėjo darbuotojo statusą. Iš tiesų, šis teismas vienintelis tiesiogiai gali susipažinti su pagrindinės bylos aplinkybėmis ir ieškovo pagrindinėje byloje darbo santykius apibūdinančiais aspektais, todėl jis geriausiai gali atlikti būtinus patikrinimus (44 punktas).

Vertindamas Danijos ir Norvegijos vyriausybių argumentus, kad ieškovas pagrindinėje byloje dėl to, kad atvyko į Danijos teritoriją turėdamas tikslą ten studijuoti, netenka „darbuotojo“ statuso, kaip jis suprantamas pagal SESV 45 straipsnį, Teisingumo Teismas priminė, kad siekiant nustatyti, ar dėl darbo gali būti suteiktas darbuotojo statusas, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, nėra svarbūs aspektai, susiję su suinteresuotojo asmens veiksmais iki ir po darbo laikotarpio. Iš tiesų šie aspektai visiškai nesusiję su objektyviais kriterijais, nustatytais šio sprendimo 40 punkte primintoje teismo praktikoje (46 punktas). Šiuo klausimu pažymėta, kad savokos „darbuotojas“, kaip tai suprantama pagal SESV 45 straipsnį, apibrėžtyje išreikštas reikalavimas, būdingas pačiam laisvo darbuotoju judėjimo principui, kad šios pagal Sąjungos teisę suteiktos laisvės lengvatomis gali remtis tik asmenys, iš tiesų dirbantys pagal darbo sutartį ar rimtai ketinantys dirbti pagal darbo sutartį. Tačiau tai nereiškia, kad naudojimasis šia laisve gali priklausyti nuo valstybės narės piliečio, prašančio leidimo atvykti ir gyventi priimančiojoje valstybėje narėje, siekiamų tikslų su sąlyga, kad jis ten vykdo ar ketina vykdyti realią ir veiksmingą veiklą. Kai ši sąlyga įvykdyta, darbuotojo ketinimai, galėję paskatinti jį ieškoti darbo atitinkamoje valstybėje narėje, nėra svarbūs ir į juos nereikia atsižvelgti (47 punktas).

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad jei prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekęs teismas nuspręstų, kad L. N. turi būti laikomas „darbuotoju“, kaip tai suprantama pagal SESV 45 straipsnį, reikia konstatuoti, kad atsisakymas šiam Sąjungos piliečiui suteikti paramą studijoms pažeidžia teisę į vienodą traktuotę, kurią šis pilietis, kaip darbuotojas, turi (48 punktas). Iš tiesų Sąjungos pilietis, pasinaudojęs SESV 45 straipsnyje užtikrintu laisvu darbuotojų judėjimu, pagal Reglamento Nr. 1612/68 7 straipsnio 2 dalį priimančiojoje valstybėje narėje naudojasi tomis pačiomis socialinėmis lengvatomis kaip ir vietiniai darbuotojai (49 punktas). Teisingumo Teismas jau nusprendė, kad parama studijoms yra socialinė lengvata, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 1612/68 7 straipsnio 2 dalį (žr. 1988 m. birželio 21 d. sprendimo *Lair*, 39/86, Rink. p. 3161, 23 ir 24 punktus bei minėto Sprendimo *Bernini* 23 punktą) (49 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendė:

2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičiančios Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinančios Direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EE, 7 straipsnio 1 dalies c punktą ir 24 straipsnio 2 dalį reikia aiškinti taip, kad Sąjungos piliečiui, studijuojančiam priimančiojoje valstybėje narėje ir tuo pačiu metu ten realiai ir veiksmingai dirbančiam pagal darbo sutartį, dėl ko jam gali būti suteikiamas „darbuotojo“ statusas, kaip tai suprantama pagal SESV 45 straipsnį, negalima atsisakyti suteikti paramą studijoms, teikiamą šios valstybės narės piliečiams. Prašymą priimti prejudicinį

sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti faktus, būtinus siekiant įvertinti, ar ieškovo pagrindinėje byloje darbas pagal darbo sutartį pakankamas, kad jam būtų suteiktas toks statusas. Aplinkybė, kad suinteresuotasis asmuo atvyko į priimančiosios valstybės narės teritoriją turėdamas pagrindinį studijų kurso baigimo tikslą, nėra svarbi nustatant, ar jis turi „darbuotojo“ statusą, kaip tai suprantama pagal SESV 45 straipsnį, ir ar todėl jis turi teisę į šią paramą tokiomis pačiomis sąlygomis kaip ir priimančiosios valstybės narės pilietis pagal 1968 m. spalio 15 d. Tarybos reglamento (EEB) Nr. 1612/68 dėl laisvo darbuotojų judėjimo Bendrijoje 7 straipsnio 2 dalį.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62012CJ0046:LT:HTML>

KONKURENCIJA

2013 m. vasario 7 d. prejudicinis sprendimas byloje *Protimonopolný úrad Slovenskej republiky* prieš *Slovenská sporiteľňa a.s.* (C-68/12)

Terminai: Kartelio sąvoka – Tarp kelių bankų sudaryta sutartis – Tariamai neteisėtai nagrinėjamoje rinkoje veikianti įmonė konkurentė – Poveikis – Nebuvimas.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi: 7. Konkurencija; 7.2. Draudžiami susitarimai.

Teisingumo Teismas konstatavo:

Prašymas dėl prejudicinio sprendimo buvo pateiktas, nacionaliniame teisme nagrinėjant bylą tarp *Protimonopolný úrad Slovenskej republiky* (Slovakijos Respublikos konkurencijos taryba; toliau – ir Konkurencijos taryba) ir *Slovenská sporiteľňa a.s.* (toliau – ir *Slovenská sporiteľňa*) dėl trijų bankų veiksmų, kurie Konkurencijos tarybos teigimu, sudarė susitarimą, kuriuo siekiama riboti konkurenciją.

Bylos faktinės aplinkybės: 2009 m. birželio 9 d. sprendimu Konkurencijos taryba konstatavo, kad trys dideli bankai, t. y. *Slovenská sporiteľňa a.s.*, *Československá obchodná banka a.s.* ir *Všeobecná úverová banka a.s.*, susitarė nutraukti sutartis dėl bendrovės *Akcenta CZ a.s.* (toliau – ir *Akcenta*) ir nesudaryti naujų sutarčių su šia įmone ir taip pažeidė EB 81 straipsnį bei atitinkamą nacionalinio konkurenciją reguliuojančio įstatymo nuostatą. *Slovenská sporiteľňa* tvirtino, jog Konkurencijos taryba nepakankamai atsižvelgė į tai, kad *Akcenta*, kuri neturėjo reikiamo leidimo, neteisėtai veikė nagrinėjamoje Slovakijos rinkoje. *Slovenská sporiteľňa* teigimu, nebuvo įvykdytos sąlygos, kurių reikalaujama konkurencijos srityje, todėl nebuvo galima remtis jokiais iš konkurencijos teisės kylančiais apribojimais. Be to, nebuvo jokio pagrindo skirti baudą už veiksmus, kuriais buvo nutrauktos sutartys su neteisėtai veikiančia įmone.

Dėl nuo kartelio nukentėjusios įmonės veiksmų neteisėtumo reikšmės, vertinant patį kartelį

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės nori sužinoti, ar SESV 101 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad teisės požiūriu svarbi aplinkybė, jog konkurentas, kuriam turėjo įtakos kitų konkurentų kartelis, sudarant kartelinį susitarimą nagrinėjamoje rinkoje veikė tariamai neteisėtai (14 punktas).

Teisingumo Teismas, remdamasis išnagrinėtomis bylomis, konstatavo, kad SESV 101 straipsniu siekiama apsaugoti ne tik konkurentų arba vartotojų interesus, bet ir rinkos struktūrą, ir kartu pačią konkurenciją (18 punktas). Pasak Teisingumo Teismo, iš sprendimo pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad konkretus susitarimo tarp nagrinėjamų bankų tikslas buvo riboti konkurenciją ir kad nė vienas iš jų neginčijo *Akcenta* veiklos teisėtumo prieš pradedant procesą prieš juos pagrindinėje byloje. Todėl ginčijama teisinė *Akcenta* padėtis neturi reikšmės nustatant, ar įvykdytos konkurencijos taisyklių pažeidimo sąlygos (19 punktas). Be to, būtent viešosios valdžios institucijos, o ne privačios įmonės ar įmonių asociacijos privalo užtikrinti teisės reikalavimų laikymąsi. *Akcenta* padėtis pakankamai liudija apie tai, kad taikant teisės nuostatas gali būti būtinas kompleksinis vertinimas, kuris nepriskirtinas privačių įmonių ar įmonių asociacijų kompetencijai (20 punktas).

Dėl būtinybės įrodyti įmonės teisėto atstovo asmeninius veiksmus, konstatuojant, jog buvo sudarytas konkurenciją ribojantis susitarimas

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs nacionalinis teismas taip pat klausė, ar SESV 101 straipsnio 1 dalis gali būti aiškinama taip, kad konstatuojant, jog buvo sudarytas konkurenciją ribojantis susitarimas, būtina įrodyti įmonės teisėto atstovo asmeninius veiksmus arba šio teisėto atstovo, kuris dalyvavo arba įtariamas dalyvavęs sudarant konkurenciją ribojantį susitarimą, įgaliojimo forma išreikštą asmeninį pritarimą jos darbuotojo veiksams, jei ši įmonė neatsiribojo nuo tokio darbuotojo veiksmų ir tuo pat metu toks susitarimas netgi buvo įgyvendintas (22 punktas).

Pažymėtina, kad byloje Konkurencijos taryba nurodė, jog tokį klausimą šiuo atveju lėmė *Slovenská sporiteľňa* tvirtinimas, kad jos darbuotojas, kuris dalyvavo susijusių bankų atstovų susitikime 2007 m. gegužės 10 d., nebuvo įgaliotas taip veikti ir kad tuo pačiu metu nebuvo įrodyta, jog jis pareiškė sutinkantis su šio susitikimo išvadomis (24 punktas). Teisingumo Teismas, remdamasis praktika kitose bylose, pažymėjo, kad taikant SESV 101 straipsnį reikšmę turi ne suinteresuotos įmonės dalyvių ar pagrindinių vadovų veiksmai ar žinojimas, bet asmens, kuriam buvo leista veikti įmonės vardu, veiksmai (25 punktas). Be to, dalyvavimas karteliuose, draudžiamuose SESV, dažniausiai yra slapta veikla, kuriai netaikomos formalios taisyklės. Retai kada įmonės atstovas, turintis įgaliojimą, dalyvauja susitikime turėdamas tikslą padaryti pažeidimą (26 punktas). Teisingumo Teismas patvirtino praktikoje jau nusistovėjusią taisyklę, kad kai nustatoma, jog įmonė dalyvavo antikonkurencinio pobūdžio susitikimuose su įmonėmis konkurentėmis, ši įmonė privalo pateikti įrodymų, kuriais remiantis būtų galima įrodyti, kad jos dalyvavimas nebuvo grindžiamas jokių antikonkurenciniu tikslu ir kad ji savo konkurentus informavo apie tai, jog dalyvauja šiuose susitikimuose turėdama kitokį tikslą nei kiti susitikime dalyvaujantys dalyviai. Tam, kad įmonės dalyvavimas tokia susitikime nebūtų laikomas nei numanomu pritarimu neteisėtai iniciatyvai, nei prisidėjimu prie jo rezultato, reikia, kad ši įmonė viešai atsiribotų nuo šios iniciatyvos ir kiti dalyviai manytu, jog ji nutraukia savo dalyvavimą, arba kad ji apie tai informuotų administravimo subjektus (27 punktas).

Dėl galimybių draudžiamo susitarimo dalyviams remtis SESV 101 straipsnio 3 dalies išimtimi, kai jų susitarimas nukreiptas prieš neteisėtą rinkos dalyvio elgesį

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia, ar SESV 101 straipsnio 3 dalį reikia aiškinti taip, kad ji taikoma SESV 101 straipsnio 1 dalimi draudžiamam susitarimui, kuriuo atsižvelgiant į jo pobūdį, iš rinkos buvo pašalintas konkretus konkurentas, kurio atžvilgiu vėliau buvo konstatuota, jog mokėjimo ne grynaisiais pinigais operacijų rinkoje jis atliko sandorius užsienio valiuta, neturėdamas atitinkamo nacionalinės teisės aktuose numatyto leidimo (29 punktas).

Teisingumo Teismas nurodė, jog tam, kad būtų galima taikyti SESV 101 straipsnio 3 dalyje numatytą išimtį, reikia, kad būtų įvykdytos keturios šioje nuostatoje numatytos kumuliacinės sąlygos. Pirma, susitarimai turėtų padėti tobulinti prekių gamybą ir paskirstymą arba skatinti technikos ir ekonomikos pažangą, antra, jais turi būti sudarytos sąlygos vartotojams sąžiningai dalytis gaunama nauda, trečia, jais atitinkamoms įmonėms neturi būti nustatyta apribojimų, nebūtinų šiems tikslams pasiekti, ir, ketvirta, jais tokioms įmonėms neturi būti suteikta galimybė panaikinti konkurenciją didelei atitinkamų produktų ar paslaugų daliai (31 punktas). Būtent asmuo, kuris remiasi šia nuostata, pateikdamas įtikinamų argumentų ir įrodymų, turi įrodyti, kad yra įvykdytos išimčiai taikyti būtinos sąlygos (32 punktas). Savo pastabose *Slovenská sporiteľňa* tvirtina, kad tai, jog antikonkurencinio susitarimo tikslas yra užkirsti kelią neteisėtam kito konkurento veikimui rinkoje, motyvuojant tuo, kad jis neturi reikiamo leidimo, turėtų pateisinti SESV 101 straipsnio 3 dalyje numatytą išimtį, nes tokiu susitarimu, šios įmonės teigimu, saugomos sąžiningos konkurencijos sąlygos, todėl plačiaja prasme siekiama skatinti ekonominį progresą, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą (33 punktas). Teisingumo Teismas pažymėjo, kad net jei argumentas, nurodytas šio kartelio dalyvių, būtų susijęs su tuo, kad buvo siekiama priversti Akcenta laikytis Slovakijos teisės aktu, jie privalo šiuo klausimu pateikti skundą kompetentingoms institucijoms, o ne patys pašalinti šią įmonę konkurentę iš rinkos (35 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (dešimtoji kolegija) nusprendė:

SESV 101 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad aplinkybė, jog įmonė, kuriai turėjo įtakos kartelis, kurio tikslas buvo riboti konkurenciją, sudarant kartelinį susitarimą nagrinėjamoje rinkoje veikė tariamai neteisėtai, neturi reikšmės klausimui, ar minėtu karteliu pažeidžiama ši nuostata.

SESV 101 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad konstatuojant, jog buvo sudarytas konkurenciją ribojantis susitarimas, nebūtina įrodyti įmonės teisėto atstovo asmeninius veiksmus arba šio teisėto atstovo įgaliojimo forma išreikštą asmeninį pritarimą jos darbuotojo, dalyvavusio antikonkurenciniame susitikime, veiksmams.

SESV 101 straipsnio 3 dalį reikia aiškinti taip, kad ji gali būti taikoma SESV 101 straipsnio 1 dalimi draudžiamam susitarimui tik jei įmonė, kuri remiasi šia nuostata, įrodo, jog buvo įvykdytos keturios joje numatytos kumuliacinės sąlygos.

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=133622&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1848602>

2013 m. vasario 28 d. prejudicinis sprendimas
byloje *Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas* prieš *Autoridade da Concorrência*
(C-1/12)

Terminai: Apskaitos specialistų asociacija – Apskaitos specialistų privalomųjų mokymų sistemos reglamentavimas – SESV 101 straipsnis – Įmonių asociacija – Konkurencijos apribojimas – Pateisinimai – SESV 106 straipsnio 2 dalis.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi: 7. Konkurencija.

Teisingumo Teismas konstatavo:

Prašymas dėl prejudicinio sprendimo buvo pateiktas, nacionaliniame teisme nagrinėjant *Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas* (Apskaitos specialistų asociacija, toliau – OTOC) ir *Autoridade da Concorrência* (Portugalijos konkurencijos taryba, toliau – ir Konkurencijos taryba) ginčą, visų pirma, dėl Mokymosi kreditų įgijimo taisyklių (*Regulamento da Formação de Créditos, Diário da República, 2 serija, Nr. 133 2007 m. liepos 12 d.*; toliau – ir Taisyklės, ginčijamos taisyklės) atitikties SESV 101 straipsniui. Šias taisykles 2007 m. gegužės 18 d. priėmė Apskaitos specialistų rūmai (vėliau tapę OTOC).

Bylos faktinės aplinkybės: 2006 ir 2009 m. Konkurencijos taryba gavo du skundus dėl OTOC nustatytos apskaitos specialistų privalomųjų mokymų sistemos. Pagal Apskaitos specialistų asociacijos įstatų (toliau – OTOC įstatai) 57 straipsnio 1 dalies a punktą, apskaitos specialistai privalo laikytis visų OTOC taisyklių ir vykdyti visus jos priimtus sprendimus. Pagal šių įstatų 59 straipsnio 2 dalį drausminiu pažeidimu laikomas „veiksmas ar neveikimas, net jei padarytas dėl neatsargumo, kuriuo apskaitos specialistas pažeidė <...> įstatuose ar kitose asociacijos priimtose taisyklėse ar sprendimuose įtvirtintas bendrąsias ar specialiąsias pareigas“. Vadovaujantis OTOC įstatų 63 ir 64 straipsniais, tokie pažeidimai gali užtraukti vieną iš šių drausminių sankcijų: įspėjimą, baudą, laikiną nušalinimą nuo pareigų iki trejų metų ar išbraukimą iš specialistų sąrašų. Pagrindinėje byloje skundžiamose Taisyklėse numatyta, kad OTOC gali organizuoti bet kokius mokymus, būtinus atitinkamai profesinei veiklai vykdyti; institucinius mokymus turi teisę organizuoti tik OTOC; aukštosios mokyklos, organizacijos, kurioms organizuoti mokymus pavesta įstatymu, taip pat į OTOC sąrašus įtrauktos organizacijos, turi teisę organizuoti apskaitos specialistų profesinio mokymo kursus; sprendimą įregistruoti mokymo organizaciją, kad ji galėtų rengti mokymus, suteikiančius teisę į mokymosi kreditus, ar jos neregistruoti priima OTOC valdyba per tris mėnesius nuo prašymo pateikimo. Taip pat numatytos kitos nuostatos, pagal kurias OTOC priklauso išimtinė teisė dėl apskaitos specialistų privalomųjų mokymų ir jas rengiančių organizacijų tvirtinimo.

2010 m. gegužės 7 d. sprendimu Konkurencijos taryba apibrėžė atitinkamą rinką kaip apskaitos specialistų privalomųjų mokymų visoje nacionalinėje teritorijoje rinką ir nusprendė, kad priėmusi skundžiamas Taisykles OTOC pažeidė SESV 101 ir 102 straipsnius, taip pat paskyrė jai baudą. Tuo tarpu nacionalinis teismas nusprendė, kad OTOC nepiktnaudžiavo dominuojančia padėtimi atitinkamoje rinkoje, tačiau nurodė, jog nustačiusi visiems apskaitos specialistams reikalavimą per pastaruosius dvejus metus kasmet surinkti vidutiniškai 35 kreditus už OTOC organizuojamus arba jos patvirtintus mokymus, iš kurių 12 būtų įgyti tik už pačios OTOC suorganizuotus mokymus, ir sprendusi, kurios mokymo organizacijos turi teisę rengti mokymus ir organizuoti kursus, suteikiančius teisę į mokymosi kreditus, OTOC iškraipė konkurenciją apskaitos specialistams skirtų privalomųjų mokymų rinkoje.

OTOC skundė šį teismo sprendimą ir nurodė, kad jai pavesta teikti įstatyme tiesiogiai numatyta viešojo intereso paslauga, t. y. skatinti ir padėti organizuoti mokymus jos nariams. Taigi, jos vykdoma mokymų organizavimo veikla nėra ekonominių mainų objektas, todėl jai netaikomas SESV 101 straipsnis; be to, skundžiamos Taisyklės padeda pagerinti mokymų pasiūlą, paskirstymą ir skatinti techninę bei ekonominę pažangą, kartu sudarydamos sąlygas vartotojams sąžiningai dalytis gaunama nauda, kaip tai nurodyta SESV 101 straipsnio 3 dalyje; taip pat apskaitos specialistų privalomųjų mokymų sistemos nustatymas yra bendros ekonominės svarbos paslauga, kaip ji suprantama pagal SESV 106 straipsnio 2 dalį.

Dėl profesinės asociacijos, kaip ūkio subjekto, kuriam taikomi SESV 101 ir 102 straipsniai, sampratos

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs nacionalinis teismas iš esmės nori sužinoti, ar tokios taisyklės, kaip nagrinėjamos pagrindinėje byloje, kurias priėmė profesinė asociacija (OTOC), reikia laikyti įmonių asociacijos, kaip ji suprantama pagal SESV 101 straipsnio 1 dalį, priimtu sprendimu. Pažymėta, kad nacionalinis teismas pirmiausiai nori išsiaiškinti, ar SESV 101 straipsniui taikyti svarbi aplinkybė, kad pagal įstatymą OTOC įpareigojama priimti visiems taikomas privalomas normas dėl jos nariams skirtų privalomųjų mokymų sistemos įtvirtinimo, siekiant užtikrinti kokybiškų ir patikimų paslaugų teikimą piliečiams ir kad šios normos neturi tiesioginio poveikio apskaitos specialistų ekonominei veiklai (33 punktas).

Teisingumo Teismas pažymėjo, kad SESV nustatytos konkurencijos taisyklės netaikomos veiklai, kuri dėl savo pobūdžio, jai taikomų taisyklių ir tikslo nepatenka į ekonominių mainų sritį arba yra susijusi su viešosios valdžios įgaliojimų įgyvendinimu (40 punktas). Tačiau tokio reglamentavimo, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, negalima laikyti nepatenkančiu į ekonominių mainų sritį (41 punktas). Apskaitos specialistui nustatyta pareiga šiose taisyklėse nustatyta tvarka dalyvauti mokymuose yra glaudžiai susijusi su jo profesinės veiklos vykdymu. Iš OTOC įstatų matyti, jog už šios pareigos nevykdymą gali būti skiriamos drausminės sankcijos, pavyzdžiui, laikinas nušalinimas nuo pareigų iki trejų metų ar išbraukimas iš šios profesinės asociacijos narių sąrašo (43 punktas). Net darant prielaidą, jog Taisyklės neturi tiesioginės įtakos pačių apskaitos specialistų ekonominei veiklai, vien šios aplinkybės nepakaktų, kad įmonių asociacijos sprendimą būtų galima pašalinti iš SESV 101 straipsnio taikymo srities (44 punktas). Toks sprendimas iš tiesų gali trukdyti, riboti arba iškraipyti konkurenciją, kaip tai suprantama pagal SESV 101 straipsnio 1 dalį, ne tik toje rinkoje, kurioje veiklą vykdo tam tikros profesinės asociacijos nariai, bet ir kitoje rinkoje, kurioje ekonominę veiklą vykdo pati profesinė asociacija (45 punktas). Be to OTOC, priimdama Taisyklės, nevykdo tipinių išimtinių viešosios valdžios įgaliojimų ir veikiau veikia kaip tam tikros profesijos, kuria verčiantis vykdoma ekonominė veikla, reguliavimo organas (46 punktas). Byloje neginčijama, kad ginčijamas taisyklės OTOC priėmė be valstybės kišimosi (52 punktas).

Teisingumo Teismas konstatavo, kad kai valstybė narė suteikia norminimo galias profesinei asociacijai ir nustato viešojo intereso kriterijus bei pagrindinius principus, kuriuos turi atitikti asociacijos reglamentavimas, pasilikdama teisę priimti sprendimą kaip paskutinę instanciją, tokios profesinės asociacijos nustatytos normos išlaiko valstybinį pobūdį ir nepatenka į įmonėms skirtų SESV nuostatų taikymo sritį (53 punktas). Tačiau iš Teisingumo Teismo turimos bylos medžiagos išplaukia, kad siūlydama apskaitos specialistams skirtus profesinius mokymus, OTOC konkuruoja su kitomis pelno siekiančiomis mokymų organizacijomis (58 punktas).

Dėl profesinės asociacijos teisės iš savo narių reikalauti dalyvauti tik pačios asociacijos organizuojamuose mokymuose

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat siekė sužinoti, ar tokiomis aplinkybėmis, kaip nagrinėjamosios pagrindinėje byloje, ES konkurencijos teisė draudžia profesinei asociacijai iš savo narių reikalauti dalyvauti tik jos pačios organizuojamuose mokymuose (60 punktas).

Teisingumo Teismas, vadovaudamasis nusistovėjusia teismo praktika, nurodė, kad vertinant įmonių asociacijų sprendimo poveikį pagal SESV 101 straipsnį, būtina atsižvelgti į konkrečią situaciją, kuriai esant jis priimtas, visų pirma, ekonominį ir teisinį atitinkamų įmonių veiklos vykdymo kontekstą, prekių ar paslaugų, kurioms jis turi įtakos, pobūdį ir realias atitinkamos rinkos ar atitinkamų rinkų veikimo sąlygas ir struktūrą (70 punktas). Šiuo atžvilgiu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pirmiausia turi atsižvelgti į apskaitos specialistų privalomųjų mokymų rinkos struktūrą, kylančią

iš Taisyklių (73 punktas). Išanalizavęs byloje pateiktus duomenis, Teisingumo Teismas konstatavo, kad Taisyklėmis OTOC rezervuota nemaža dalis apskaitos specialistų privalomųjų mokymų rinkos (79 punktas). Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs nacionalinis teismas turi išnagrinėti kitų nei OTOC organizacijų patekimo į nagrinėjamą rinką sąlygas (84 punktas). Toliau reikia išnagrinėti, ar dėl skundžiamų taisyklių atsiradęs ribojamasis poveikis pagrįstai galėjo būti laikomas būtinu užtikrinti apskaitos specialistų siūlomų paslaugų kokybę ir ar šis poveikis neviršija to, kas būtina šiam tikslui pasiekti (96 punktas). Teisingumo Teismas, remdamasis turimais duomenimis, padarė išvadą, kad Taisyklėse esantys apribojimai yra didesni, nei yra būtina siekiant užtikrinti apskaitos specialistų teikiamų paslaugų kokybę.

Teisingumo Teismas dėl galimybės nagrinėjamu atveju remtis SESV 106 straipsnio 2 dalimi nurodė, kad SESV 106 straipsnio 2 dalyje numatyta, jog įmonėms, kurioms pavesta teikti bendros ekonominės svarbos paslaugas, konkurencijos taisyklės yra taikomos, jeigu jų taikymas nei teisiškai, nei faktiškai netrukdo atlikti joms patiktų specialių uždavinių (104 punktas). Siekdamos pateisinti SESV 101 straipsniui prieštaraujančią priemonę, įmonės, kurioms taikoma SESV 106 straipsnio 2 dalis, gali remtis šia SESV nuostata, tik jei konkurencijos apribojimai ar net visiškai konkurencijos panaikinimas yra būtinas joms pavestai ypatingai užduočiai įvykdyti (106 punktas). Tačiau Taisyklėmis nustatyti konkurencijos apribojimai, atrodo, yra didesni, nei tai būtina siekiant įvykdyti OTOC pavestą ypatingą užduotį, taigi SESV 106 straipsnio 2 dalis netaikoma (107 punktas).

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendė:

Tokios profesinės asociacijos, kaip *Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas* (Apskaitos specialistų asociacija) priimtas taisyklės, kokios yra Mokymosi kreditų įgijimo taisyklės (*Regulamento da Formação de Créditos*), reikia laikyti įmonių asociacijos priimtu sprendimu, kaip jis suprantamas pagal SESV 101 straipsnio 1 dalį.

Aplinkybė, kad įstatymais iš profesinės asociacijos, kaip antai *Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas*, reikalaujama įtvirtinti jos nariams skirtą privalomųjų mokymų sistemą, negali pašalinti šios profesinės organizacijos priimtų normų iš SESV 101 straipsnio taikymo srities, nes tik jai tenka atsakomybė už šias normas.

Aplinkybė, kad šios normos neturi tiesioginės įtakos šios profesinės asociacijos narių ekonominei veiklai, nėra svarbi SESV 101 straipsnio taikymui, nes pažeidimas, kuriuo kaltinama ši profesinė asociacija, padarytas rinkoje, kurioje ji pati vykdo ekonominę veiklą.

Profesinės asociacijos, kaip antai *Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas*, priimtos taisyklės, kaip antai Mokymosi kreditų įgijimo taisyklės, kuriose, siekiant užtikrinti apskaitos specialistų teikiamų paslaugų kokybę, įtvirtinta jų privalomųjų mokymų sistema, yra SESV 101 straipsniu draudžiamas konkurencijos ribojimas, jei, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, jomis panaikinama konkurencija didelėje atitinkamos rinkos dalyje ir tai naudinga šiai profesinei asociacijai, o likusioje šios rinkos dalyje šios profesinės asociacijos konkurentams nustatomos diskriminacinės sąlygos.

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=134368&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1848602>

APLINKA

2013 m. sausio 15 d. didžiosios kolegijos sprendimas byloje *Jozef Križan ir kiti prieš Slovenská inšpekcia životného prostredia* (C–416/10)

Terminai: SESV 267 straipsnis¹⁴ – Teismo sprendimo panaikinimas – Gražinimas nagrinėti atitinkamam teismui – Pareiga laikytis sprendimo dėl panaikinimo – Prašymas priimti prejudicinį

¹⁴ Sutarties dėl ES veikimo 267 straipsnis įtvirtina:

„Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisdikcijai priklauso priimti prejudicinį sprendimą dėl:

a) Sutarčių išaiškinimo;

b) Sąjungos institucijų, įstaigų ar organų aktų galiojimo ir išaiškinimo.

sprendimą – Galimybė – Aplinka – Orhuso konvencija¹⁵ – Direktyva 85/337/EEB¹⁶ – Direktyva 96/61/EB¹⁷ – Visuomenės dalyvavimas priimant sprendimus – Atliekų sąvartyno įrengimas – Prašymas išduoti leidimą – Komerčinė paslaptis – Dokumento nepateikimas visuomenei – Poveikis sprendimo leisti įrengti sąvartyną galiojimui – Trūkumų pašalinimas – Projekto poveikio aplinkai vertinimas – Galutinė nuomonė, priimta iki valstybės narės įstojimo į Sąjungą – Direktyvos 85/337 taikymas laike – Ieškinys teisme – Laikinosios apsaugos priemonės – Vykdyto sustabdymas – Skundžiamo sprendimo panaikinimas – Nuosavybės teisė – Pažeidimas.

Sąsajos su Teismų procesinių sprendimų administracinėse bylose kategorijų klasifikatoriumi: 37. Bylos susijusios su Europos Sąjungos teisės ir tarptautinės teisės aktų taikymu; 37.1. Bylos, susijusios su Europos Sąjungos teisės taikymu. 2. Aplinkos apsauga; 2.3. Valstybės valdymo ir savivaldos institucijų sprendimai; 2.3.1. Poveikio ir pasekmių aplinkai vertinimas; 2.4. Piliečių, visuomeninių organizacijų, kitų juridinių ir fizinių asmenų teisės ir pareigos kontroliuojant valstybės valdymo ir savivaldos institucijų veiksmus (neveikimą) aplinkosaugos srityje; 2.5. Atliekų tvarkymo organizavimas ir planavimas; 2.6. Bylos, susijusios su Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais (Orhuso konvencija).

Teisingumo Teismas konstatavo:

Šioje byloje prašymas priimti prejudicinį sprendimą buvo pateiktas nagrinėjant ginčą tarp *J. Križan* ir kitų 43 ieškovų fizinių asmenų (Pezinoko miesto gyventojų) ir Pezinoko miesto (toliau – ir Miestas) bei Slovakijos aplinkos inspekcijos dėl administracinės institucijos sprendimų leisti *Ekologická skládka as* (toliau – Bendrovė) įrengti ir eksploatuoti sąvartyną teisėtumo. Atliekų sąvartyno įrengimo Pezinoko mieste projektas nagrinėtas per tris susijusias administracines procedūras, per kurias dėl jo priimti trys sprendimai. Miestas ir regioninė miesto planavimo tarnyba paskyrė *įrengimo vietą*, Aplinkos ministerija priėmė sprendimą dėl *poveikio aplinkai*, o Aplinkos apsaugos inspekcija per dviejų instancijų procedūrą išdavė *integruotąjį leidimą įrengti sąvartyną*. Prašymas priimti prejudicinį sprendimą buvo pateiktas nagrinėjant teisminį ginčą dėl pastarojo sprendimo.

Nustatyta, kad 1997 m. birželio 26 d. Miestas priėmė bendrąjį Reglamentą dėl detaliojo plano, kuriame, be kita ko, buvo numatytas naujo atliekų sąvartyno duobėje, vadinamoje *Nová jama*, įrengimas (26 punktas). Bendrovės *Pezinské tehelne a. s.* prašymu Aplinkos ministerija dar 1998 m. gruodžio 16 d. atliko sąvartyno projekto poveikio aplinkai vertinimą ir 1999 m. liepos 26 d. pateikė galutinę nuomonę dėl poveikio aplinkai. Aplinkos ministerija *Pezinské tehelne a. s.* prašymu 2006 m. kovo 27 d. sprendimu pratęsė nuomonės dėl poveikio aplinkai galiojimą iki 2008 m. vasario 1 d. (27, 29 punktai). 2002 m. rugpjūčio 7 d. Bendrovė kompetentingai Miesto tarnybai pateikė prašymą priimti sprendimą dėl detaliojo plano tam, kad būtų nustatyta atliekų sąvartyno vieta *Nová jama* (28 punktas). Šis prašymas buvo patenkintas (30 punktas). *Slovenská inšpekcia životného prostredia, Inšpektorát životného prostredia Bratislava* (Slovakijos aplinkos inspekcijos Bratislavos aplinkos inspekcija; toliau – ir *inšpektorát*) Bendrovės 2007 m. rugsėjo 25 d. prašymu pradėjo integruotąją procedūrą pagal Įstatymą Nr. 245/2003, kuriuo į Slovakijos teisę perkelta Direktyva 96/61. 2007 m. spalio 17 d. prašymas buvo paskelbtas ir nustatytas terminas visuomenei pateikti savo pastabas (31 punktas). Pirmojoje administracinės procedūros

---

Tokiam klausimui iškilus valstybės narės teisme, tas teismas, manydamas, kad sprendimui priimti reikia nutarimo šiuo klausimu, gali prašyti Teismą priimti dėl jo prejudicinį sprendimą.

Tokiam klausimui iškilus nagrinėjant bylą valstybės narės teisme, kurio sprendimas pagal nacionalinę teisę negali būti toliau apskundžiamas teismine tvarka, tas teismas dėl jo kreipiasi į Teismą.

Tokiam klausimui iškilus valstybės narės teisme nagrinėjant bylą, susijusią su sulaikytu asmeniu, Teismas sprendimą priima kiek galima greičiau.“

¹⁵ Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismą aplinkosaugos klausimais, pasirašyta Orhuse 1998 m. birželio 25 d. ir Bendrijos vardu patvirtinta 2005 m. vasario 17 d. Tarybos sprendimu 2005/370/EB.

¹⁶ 1985 m. birželio 27 d. Tarybos direktyva 85/337/EEB dėl tam tikrų valstybės ir privačių projektų poveikio aplinkai vertinimo, iš dalies pakeista 2003 m. gegužės 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/35/EB, nustatančia visuomenės dalyvavimą rengiant tam tikrus su aplinka susijusius planus ir programas. Prieiga per internetą: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1985L0337:20090625:lt:PDF>>.

¹⁷ 1996 m. rugsėjo 24 d. Tarybos direktyva 96/61/EB dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės, iš dalies pakeista 2006 m. sausio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 166/2006. Prieiga per internetą: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1996L0061:20060224:lt:PDF>.

instancijoje *J. Križan ir kt.* tvirtino, kad prašymas buvo neišsamus, nes prie jo nebuvo pridėtas sprendimas dėl sąvartyno įrengimo vietos, kuris pagal įstatymą privalo būti pridėtas prie prašymo. *Inšpektorát* prašymu Bendrovė pateikė galiojantį regioninės statybų priežiūros tarnybos sprendimą dėl sąvartyno įrengimo vietos, tačiau pareiškė, kad tai saugoma komercinė paslaptis, todėl jis paviešintas nebuvo (32, 33 punktas). 2008 m. sausio 22 d. *inšpektorát* bendrovei išdavė leidimą įrengti ir eksploatuoti atliekų sąvartyną (toliau – ir TIPK leidimas) (34 punktas). Šį sprendimą *J. Križan ir kt.* apskundė *Slovenská inšpekcia životného prostredia* (Slovakijos aplinkos inspekcija; toliau – inspekcija) (antrosios instancijos aplinkos apsaugos institucija). Per šią procedūrą inspekcija paskelbė sprendimą dėl sąvartyno įrengimo vietos, iškabiniusi jį savo skelbimų lentoje nuo 2008 m. kovo 14 d. iki balandžio 14 d. (35 punktas). Administracinės procedūros antrosios instancijos institucijoje metu pareiškėjai, be kita ko, rėmėsi tuo, jog buvo padaryta teisės klaida, tai yra integruotoji procedūra pradėta neturint sprendimo dėl sąvartyno detaliojo plano, nustatančio sąvartyno vietą, ir po to, kai sprendimas buvo pateiktas, jis nebuvo paskelbtas remiantis motyvu, kad tai yra komercinė paslaptis (36 punktas). 2008 m. rugpjūčio 18 d. sprendimu skundas buvo atmestas (37 punktas).

Pareiškėjai pastarąjį sprendimą apskundė Bratislavos regiono teimui, kuriam atmetus skundą, pareiškėjai kreipėsi į Slovakijos Respublikos Aukščiausiąjį teismą (38, 39 punktai). Šis teismas 2009 m. balandžio 6 d. nutartimi sustabdė integruotą leidimą (40 punktas), o 2009 m. gegužės 28 d. sprendimu pakeitė pirmosios instancijos teismo sprendimą ir panaikino 2008 m. rugpjūčio 22 d. bei 2008 m. sausio 22 d. sprendimus, iš esmės priekaištaudamas kompetentingoms institucijoms, kad jos nesilaikė taisyklių, reglamentuojančių suinteresuotos visuomenės dalyvavimą integruotoje procedūroje, ir nepakankamai įvertino sąvartyno įrengimo poveikį aplinkai (41 punktas). Bendrovei pateikus skundus dėl Aukščiausiojo teismo 2009 m. balandžio 6 d. nutarties ir 2009 gegužės 28 d. sprendimo, juos vertino Slovakijos Respublikos Konstitucinis Teismas. Jis nusprendė, jog Aukščiausiasis teismas pažeidė Bendrovės pagrindinę teisę į teisminę apsaugą, įtvirtintą konstitucijos 46 straipsnio 1 dalyje, jos pagrindinę teisę į nuosavybę, įtvirtintą konstitucijos 20 straipsnio 1 dalyje, ir teisę netrukdomai naudotis savo nuosavybe, įtvirtintą Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos papildomo protokolo 1 straipsnyje. Jis, be kita ko, manė, kad Aukščiausiasis teismas neatsižvelgė į visus per administracinę procedūrą taikytinus principus ir viršijo savo įgaliojimus nagrinėdamas procedūros ir sprendimo dėl poveikio aplinkai vertinimo teisėtumą, kurio ieškovai pagrindinėje byloje neginčijo, ir kad jis buvo nekompetentingas priimti sprendimą šiuo klausimu. Konstitucinis teismas panaikino skundžiamą nutartį ir sprendimą bei gražino bylą nagrinėti Aukščiausiajam teismui (42-45 punktai).

Į Teisingumo Teismą besikreipęs Aukščiausiasis teismas akcentavo, jog dauguma jo procese dalyvaujančių asmenų tvirtina, kad jam privalomas Konstitucinio teismo sprendimas. Vis dėlto jis nurodė abejojęs dėl ginčijamų sprendimų atitikties Sąjungos teisei. Tokių faktinių ir teisinių aplinkybių kontekste Aukščiausiasis teismas Teisingumo Teismui uždavė 5 klausimus, susijusius su ES teisės aiškinimu (46, 47 punktai).

Dėl nacionalinio teismo pareigos kreiptis į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą, kai sprendimą pateikti tokį prašymą šis nacionalinis teismas priima po jo pirmojo sprendimo kasacijos atitinkamos valstybės Konstituciniame teisme ir kai pagal nacionalinės teisės nuostatą jis privalo išnagrinėti bylą laikydamasis Konstitucinio teismo išreikštos teisinės pozicijos

Nacionalinis teismas pirmiausia klausė, ar SESV 267 straipsni¹⁸ reikia aiškinti taip, kad nacionalinis teismas gali *ex officio* pateikti Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą, nors jis turi iš naujo nagrinėti bylą po savo pirmojo sprendimo kasacijos valstybės narės konstituciniame teisme ir pagal nacionalinės teisės nuostatą išspręsti ją laikydamasis pastarojo teismo išreikštos teisinės

¹⁸ Šis straipsnis įtvirtina:

„Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisdikcijai priklauso priimti prejudicinį sprendimą dėl:

a) Sutarčių išaiškinimo;

b) Sąjungos institucijų, įstaigų ar organų aktų galiojimo ir išaiškinimo.

Tokiam klausimui iškilus valstybės narės teisme, tas teismas, manydamas, kad sprendimui priimti reikia nutarimo šiuo klausimu, gali prašyti Teismą priimti dėl jo prejudicinį sprendimą.

Tokiam klausimui iškilus nagrinėjant bylą valstybės narės teisme, kurio sprendimas pagal nacionalinę teisę negali būti toliau apskundžiamas teismine tvarka, tas teismas dėl jo kreipiasi į Teismą.

Tokiam klausimui iškilus valstybės narės teisme nagrinėjant bylą, susijusią su sulaikytu asmeniu, Teismas sprendimą priima kiek galima greičiau“.

pozicijos. Jis (teismas) siekė sužinoti, ar SESV 267 straipsnį reikia aiškinti kaip įpareigojantį šį nacionalinį teismą kreiptis į Teisingumo Teismą, nors dėl jo sprendimų Konstituciniame Teisme gali būti pateiktas skundas, apribotas galimo Konstitucijoje arba tarptautinėje konvencijoje garantuojamų teisių ar laisvių pažeidimo nagrinėjimu.

Teisingumo Teismas, iš esmės išanalizavęs nacionalinių teismų ir Teisingumo Teismo tarpusavio ryšį savo jau suformuotos praktikos kontekste, konstatavo, jog nacionalinės teisės nuostata, kuri įpareigoja Aukščiausiąjį teismą laikytis Konstitucinio teismo teisės pozicijos, **negali** bylą nagrinėjančiam teismui **sutrukdyti** bet kuriuo proceso momentu pateikti Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą, kurį jis laiko tinkamu, ir, jeigu reikia, nesilaikyti Konstitucinio teismo vertinimų, kurie, atrodo, yra priešingi Sąjungos teisei (71 punktas). Galiausiai Aukščiausiasis teismas, kaip aukščiausiasis teismas, net privalo pateikti Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą, kai konstatuoja, kad bylos esmė susijusi su spręstiniu klausimu, nurodytu SESV 267 straipsnio pirmoje pastraipoje. Galimybė pareikšti skundą atitinkamos valstybės konstituciniame teisme dėl nacionalinio teismo sprendimų, apribotą galimo nacionalinėje konstitucijoje arba tarptautinėje konvencijoje garantuojamų teisių ir laisvių pažeidimo nagrinėjimu, neleidžia manyti, kad šis nacionalinis teismas negali būti laikomas teismu, dėl kurio sprendimų negalima pateikti ieškinio teisme, kaip jis suprantamas pagal vidaus teisę, pagal SESV 267 straipsnio trečią pastraipą (72 punktas). Taigi SESV 267 straipsnis aiškintinas taip, kad nacionalinis teismas, kaip antai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, privalo *ex officio* pateikti Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą, net jeigu sprendimą pateikti tokią prašymą jis priima po jo pirmojo sprendimo kasacijos atitinkamos valstybės Konstituciniame teisme, ir pagal nacionalinės teisės nuostatą jis privalo išnagrinėti bylą laikydamasis šio teismo išreikštos teisinės pozicijos (73 punktas).

Dėl suinteresuotos visuomenės teisės susipažinti su informacija apimties pagal Direktyvą 96/61

Antruoju klausimu nacionalinis teismas siekė sužinoti, ar Direktyvą 96/61 reikia aiškinti taip, kad ja reikalaujama, jog suinteresuota visuomenė nuo pat leidimo įrengti sąvartyną procedūros pradžios galėtų susipažinti su sprendimu dėl sąvartyno detaliojo plano, nustatančio jo vietą. Teismas taip pat klausė, ar atsisakymą pateikti šį sprendimą galima pateisinti rėmimusi komercine paslaptimi, kuria saugoma jame esanti informacija, arba, jei ne, ištaisyti trūkumą suteikiant suinteresuotai visuomenei teisę susipažinti su šiuo sprendimu per antrosios instancijos administracinę procedūrą (74 punktas).

Teisingumo Teismas pirmiausia nurodė, jog ginčui aktualus įrengimas (sąvartynas) patenka į Direktyvos 96/61 taikymo sritį (75 punktas). Sistemiškai aiškindamas Direktyvos 96/61 nuostatas (15 str., V priedą¹⁹) bei Orhuso konvencijos 6 straipsnio 6 dalį²⁰, Teisingumo Teismas konstatavo, jog Direktyvoje 96/61 numatyta leidimo išdavimo procedūra suinteresuota visuomenė iš principo gali susipažinti **su bet kokia šiai procedūrai reikšminga informacija** (76-78 punktai).

Nustatyta, kad sprendimas dėl įrenginio statybos detaliojo plano pagrindinėje byloje yra viena iš priemonių, kuria remiantis priimamas galutinis sprendimas išduoti ar ne TIPK leidimą šiam įrenginiui. Jame yra informacijos apie projekto poveikį aplinkai, sąlygas, kurios nustatomos eksploatuojančiam subjektui tam, kad būtų apribotas šis poveikis, per teritorijos planavimo procedūrą šalių pateiktus prieštaravimus ir priežastis, kuriomis motyvuotas kompetentingos institucijos apsisprendimas priimti šį sprendimą dėl detaliojo plano. Be to, pagal taikytinas nacionalines nuostatas reikalaujama, kad šis sprendimas būtų pridėtas prie kompetentingai institucijai pateikiamo prašymo išduoti TIPK leidimą. Atsižvelgdamas į tai, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad šis sprendimas dėl detaliojo plano turi būti laikomas turinčiu reikšmingos informacijos pagal Direktyvos 96/61 V priedą ir todėl suinteresuota visuomenė iš principo turi turėti galimybę susipažinti su juo per leidimo išdavimo šiam įrenginiui procedūrą (79 punktas).

¹⁹ Direktyvos 96/61 15 straipsnyje numatyta, kad suinteresuotoji visuomenė dalyvauja išduodant leidimą naujiems įrengimams. Tokiam dalyvavimui taikoma V priede nustatyta procedūra. Pagal šį priedą visuomenei, be kita ko, turi būti pateikiami institucijos, kurioje galima gauti *reikšmingą informaciją*, duomenys, ir nuoroda apie datą ir vietą, kur ši informacija bus paskelbta viešai.

²⁰ Šios konvencijos 6 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad visuomenė, suinteresuota dėl sprendimų priėmimo procedūros, susijusios su leidimo vykdyti konvencijos I priede nurodytą veiklą, be kita ko, įrengti sąvartyną, priimančią daugiau negu 10 tonų atliekų per dieną arba turintį didesnę kaip 25 000 tonų bendrą pajėgumą, išdavimu, turi turėti galimybę susipažinti su *bet kokia informacija*.

Toliau Teisingumo Teismas analizavo teisėje numatytas galimybes apriboti suinteresuotos visuomenės dalyvavimą.

Jis nurodė, jog iš Direktyvos 96/61 15 straipsnio 4 dalies²¹ matyti, kad suinteresuotos visuomenės dalyvavimas gali būti apribotas taikant Direktyvos 90/313 3 straipsnio 2 ir 3 dalyse numatytus apribojimus. Tačiau pagrindinės bylos aplinkybių atsiradimo momentu Direktyva 90/303 buvo panaikinta ir pakeista Direktyva 2003/4. Todėl, atsižvelgiant į prie pastarosios direktyvos pridėtą atitikties lentelę, pareigą suderinti Sąjungos teisę su Orhuso konvencija ir Direktyvos 96/61 15 straipsnio redakcija, priimtą vėliau 2008 m. sausio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/1 dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės, darytina išvada, kad **Direktyvos 96/61 15 straipsnio 4 dalį reikia aiškinti kaip pateikiančią nuorodas į Direktyvos 2003/4 4 straipsnio 1, 2 ir 4 dalyje esančias nuorodas** (80 punktas). Remiantis šios direktyvos 4 straipsnio 2 dalies pirmos pastraipos d papunkčiu valstybės narės gali atmesti prašymą suteikti informaciją, jeigu jos atskleidimas neigiamai paveiktų komercinės arba pramoninės informacijos konfidencialumą, jei toks konfidencialumas numatytas nacionalinės arba Bendrijos teisės aktais tam, kad būtų apsaugoti teisėti ekonominiai interesai (81 punktas). Tačiau, be kita ko, atsižvelgiant į vienos ar kitos Direktyvoje 96/61 nurodytos veiklos vykdymo vietą ir, kaip matyti iš šio sprendimo 79 punkto, taip nebūtų sprendimo, kuriuo kompetentinga institucija, atsižvelgdama į taikytinas teritorijų planavimo nuostatas, išduotų leidimą statyti į šios direktyvos taikymo sritį patenkančią įrenginį, atveju (82 punktas). Net suponuojant, kad negalima atmesti to, jog išskirtiniu atveju tam tikri sprendimo dėl detaliojo plano motyvuose esantys duomenys gali turėti konfidencialios komercinės arba pramoninės informacijos, šioje byloje aišku, kad tokio konfidencialumo apsauga pasinaudota pažeidžiant Direktyvos 2003/4 4 straipsnio 4 dalį tam, kad būtų visiškai atsisakyta leisti suinteresuotai visuomenei bent iš dalies susipažinti su pagrindinėje byloje nagrinėjamu sprendimu dėl įrenginio detaliojo plano, nustatančio jo vietą (83 punktas). Iš to matyti, kad atsisakymas leisti suinteresuotai visuomenei susipažinti su sprendimu dėl įrenginio detaliojo plano, nustatančio jo vietą, pagrindinėje byloje per pirmosios instancijos administracinę procedūrą nebuvo pateisintas Direktyvos 96/61 15 straipsnio 4 dalyje nurodyta išimtimi (84 punktas).

Dėl galimybės vėlesniame procedūros etape ištaisyti pradiniam etape pažeistą suinteresuotos visuomenės teisę susipažinti su informacija

Toliau Teisingumo Teismas aiškinosi, ar suinteresuotai visuomenei per antrosios instancijos administracinę procedūrą suteiktos galimybės susipažinti su šiuo sprendimu [sprendimu dėl įrenginio detaliojo plano, nustatančio jo vietą] pakanka ištaisyti pirmosios instancijos administracinės procedūros trūkumą, tam, kad nebūtų pažeistas Direktyvos 96/61 15 straipsnis.

Pasak Teisingumo Teismo, nesant Sąjungos teisės aktų šioje srityje, tvarka, kuria teisės subjektams užtikrinama Sąjungos teisės suteikiamų teisių apsauga, turi būti nustatyta kiekvienos valstybės narės vidaus teisės sistemoje, tačiau su sąlyga, kad būtų taikomi lygiavertiškumo ir veiksmingumo principai (85 punktas). Taikydamas lygiavertiškumo principą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar pagal nacionalinę teisę leidžiama ištaisyti procedūros trūkumus, kurie prilyginami vidiniams, per antrosios instancijos administracinę procedūrą (86 punktas). Kiek tai susiję su veiksmingumo principu, jei Sąjungos teisė nedraudžia to, kad taikytinos nacionalinės nuostatos tam tikrais atvejais leistų įteisinti joms prieštaraujančias operacijas ar neteisėtus veiksmus, tokiai galimybei turi būti taikoma sąlyga, kad ji nesuteiks suinteresuotiesiems asmenims galimybės apeiti Sąjungos nuostatų ar jų netaikyti ir kad ji bus išimtinė (87 punktas).

²¹ Direktyvos 96/61 15 straipsnyje „Informacijos prieinamumas ir visuomenės dalyvavimas leidimų išdavimo procedūroje“ numatyta:

„1. Valstybės narės užtikrina, kad suinteresuotai visuomenei būtų sudarytos išankstinės ir veiksmingos palankios sąlygos dalyvauti procedūroje:

– išduodant leidimą naujiems įrenginiams,

< ... >

Tokiam dalyvavimui taikoma V priede nustatyta procedūra.

<...>

4. [1 daliai] taikomi [1990 m. birželio 7 d. Tarybos] direktyvos 90/313/EEB [dėl laisvo prieinamumo prie informacijos apie aplinką (OL L 158, p. 56; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 402)] 3 straipsnio 2 ir 3 dalių apribojimais.

< ... >“

Šiuo aspektu Teisingumo Teismas pabrėžė, jog Direktyvos 96/61 15 straipsniu reikalaujama, kad valstybės narės bet kuriuo momentu suteiktų suinteresuotai visuomenei veiksmingų galimybių dalyvauti leidimo išdavimo procedūroje. Šią nuostatą reikia aiškinti atsižvelgiant į šios direktyvos 23 konstatuojamąją dalį, pagal kurią visuomenė privalo turėti galimybę prieš priimant kokį nors sprendimą gauti informaciją apie prašymus išduoti leidimus naujiems įrenginiams, ir Orhuso konvencijos 6 straipsnį, kuriame numatyta, pirma, kad visuomenės dalyvavimas prasideda procedūros pradžioje, t. y. kai galimi visi variantai ir sprendimai bei kai visuomenė gali daryti realią įtaką, ir, antra, kad ji gali susipažinti su reikšminga informacija nuo to momento, kai ji turima. Iš to matyti, kad suinteresuota visuomenė turi gauti reikšmingą informaciją jau per pirmosios instancijos administracinę procedūrą iki priimant pirmąjį sprendimą, juo labiau kad ši informacija turima tuo metu, kai vyksta ši procedūros stadija (88 punktas). Dėl klausimo, ar veiksmingumo principas prieštarauja trūkumo ištaisymui antrojoje instancijoje suteikiant visuomenei reikšmingus dokumentus, su kuriais nebuvo leidžiama susipažinti per pirmosios instancijos administracinę procedūrą, iš prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo pateiktos informacijos matyti, kad pagal taikytiną nacionalinę teisę antrosios instancijos administracinė institucija gali pakeisti pirmosios instancijos administracinį sprendimą. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi patikrinti, ar, pirma, per antrosios instancijos administracinę procedūrą dar galimi visi variantai ir sprendimai, kaip jie suprantami pagal Direktyvos 96/61 15 straipsnio 1 dalį, aiškinamą atsižvelgiant į Orhuso konvencijos 6 straipsnio 4 dalį, ir, antra, ar trūkumo ištaisymas šioje stadijoje suteikiant suinteresuotai visuomenei galimybę susipažinti su reikšmingais dokumentais dar leistų jei daryti realią įtaką sprendimo priėmimo procedūros rezultatui (89 punktas). Taigi veiksmingumo principas neprieštaruoja, kad nepateisintas sprendimas neleisti suinteresuotai visuomenei susipažinti su pagrindinėje byloje nagrinėjamu sprendimu dėl detaliojo plano per pirmosios instancijos administracinę procedūrą gali būti ištaisomas per antrosios instancijos administracinę procedūrą su sąlyga, kad dar galimi visi variantai bei sprendimai ir kad trūkumo ištaisymas šioje stadijoje dar leidžia suinteresuotai visuomenei daryti realią įtaką sprendimo priėmimo procedūros rezultatui. Tai turi patikrinti nacionalinis teismas (90 punktas).

Todėl į antrąjį klausimą reikia atsakyti, kad Direktyva 96/61 aiškintina taip, jog ji:

– reikalauja, kad suinteresuota visuomenė turėtų galimybę susipažinti su sprendimu dėl detaliojo plano, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, nuo pat leidimo atitinkamam įrenginiui išdavimo procedūros pradžios,

– neleidžia kompetentingoms nacionalinėms institucijoms atsisakyti suteikti galimybę suinteresuotai visuomenei susipažinti su tokiu sprendimu remiantis komercinės arba pramoninės informacijos konfidencialumo apsauga, numatyta nacionalinėje arba Sąjungos teisėje, tam, kad būtų apsaugoti teisėti ekonominiai interesai, ir

– neprieštaruoja, kad nepateisintas sprendimas neleisti suinteresuotai visuomenei susipažinti su sprendimu dėl detaliojo plano, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, per pirmosios instancijos administracinę procedūrą gali būti ištaisomas per antrosios instancijos administracinę procedūrą su sąlyga, kad dar galimi visi variantai bei sprendimai ir kad trūkumo ištaisymas šioje stadijoje dar leidžia suinteresuotai visuomenei daryti realią įtaką sprendimo priėmimo procedūros rezultatui. Tai turi patikrinti nacionalinis teismas (91 punktas).

Dėl Direktyvos 85/337 taikymo laiko atžvilgiu

Trečiuoju klausimu nacionalinis teismas siekė sužinoti, ar Direktyvą 85/337 reikia aiškinti kaip prieštaraujančią tam, jog nuomonės dėl projekto poveikio aplinkai galiojimas būtų teisėtai pratęstas keleriems metams po jos priėmimo, ir ar šia direktyva tokiu atveju reikalaujama atlikti naują tokio projekto poveikio aplinkai vertinimą (92 punktas).

Išanalizavęs ankstesnę teismo praktiką, atsižvelgęs į tai, jog siekiant gauti Slovakijos administracijos leidimą įrengti pagrindinėje byloje nagrinėjamą sąvartyną reikėjo atlikti tris vieną po kitos einančias procedūras, kurių kiekviena užbaigiama sprendimo priėmimu, bei į tai, jog prašymas išduoti leidimą sąvartyno projektui formaliai buvo pateiktas anksčiau, nei baigėsi Direktyvos 85/337 perkėlimo į Slovakijos teisę terminas, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad iš šios direktyvos kylantys įsipareigojimai netaikomi ginčo projekto atžvilgiu ir dėl to neatsakė į trečiąjį klausimą (104 punktas).

Dėl suinteresuotos visuomenės teisės pateikti prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones pagal Direktyvą 96/61

Nacionalinis teismas taip pat klausė, ar Direktyvos 96/61 1 ir 15a straipsnius bei Orhuso konvencijos 6 ir 9 straipsnius reikia aiškinti taip, kad suinteresuotos visuomenės nariai, nagrinėjant šios direktyvos 15a straipsnyje²² numatytą ieškinį, turi turėti galimybę teismui arba nepriklausomai ir nešališkai pagal įstatymą įsteigta kompetentingai institucijai pateikti prašymą priimti laikinas apsaugos priemones laikinai sustabdyti leidimo taikymą pagal šios direktyvos 4 straipsnį, kol bus priimtas galutinis sprendimas (105 punktas).

Atsakydamas į šį klausimą, Teisingumo Teismas priminė, jog teisė kreiptis į teismą, numatyta Direktyvos 96/61 15a straipsnyje, turi būti aiškinama atsižvelgiant į šios direktyvos tikslą. Direktyvos 96/61 tikslas yra pasiekti integruotą taršos prevenciją ir kontrolę, nustatant priemones, skirtas užkirsti kelią teršalų išmetimui į orą, vandenį ir žemę, kuris atsiranda dėl direktyvos I priede nurodytos veiklos, arba jam mažinti, siekiant aukšto aplinkos apsaugos lygio (108 punktas). Naudojimasis Direktyvos 96/61 15a straipsnyje numatyta teise kreiptis į teismą neleisti veiksmingai užkirsti kelio šiai taršai, jei nebūtų galima išvengti, kad įrenginys, kuriam galbūt leidimas išduotas pažeidžiant šią direktyvą, toliau veiktų, kol bus priimtas galutinis sprendimas dėl šio leidimo teisėtumo. Iš to matyti, kad 15a straipsnyje numatytos teisės kreiptis į teismą veiksmingumo garantija reikalauja, kad suinteresuotos visuomenės nariai turėtų teisę teismui arba nepriklausomai ir nešališkai kompetentingai institucijai pateikti prašymą priimti laikinas apsaugos priemones, kad būtų užkirstas kelias šiai taršai, įskaitant, jeigu reikia, laikinai sustabdant ginčijamo leidimo galiojimą (109 punktas). Apibendrinamas Teisingumo Teismas atsakė, jog Direktyvos 96/61 15a straipsnis aiškintinas taip, kad suinteresuotos visuomenės nariai, nagrinėjant šioje nuostatoje numatytą ieškinį, turi turėti galimybę teismui arba nepriklausomai ir nešališkai pagal įstatymą įsteigta kompetentingai institucijai pateikti prašymą priimti laikinas apsaugos priemones laikinai sustabdyti leidimo taikymą pagal šios direktyvos 4 straipsnį, kol bus priimtas galutinis sprendimas (110 punktas).

Dėl eksploatuojančio subjekto teisės į nuosavybę pagal ES pagrindinių teisių chartijos 17 straipsnį pažeidimo, kai yra panaikinamas TIPK leidimas

Teisingumo Teismas taip pat buvo klausiamas, ar nacionalinio teismo sprendimas, priimtas nacionaliniame procese dėl išipareigojimų pagal Direktyvos 96/61 15a straipsnį ir Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 ir 4 dalis vykdymo, kuriuo panaikinamas pažeidžiant šios direktyvos nuostatas išduotas leidimas, gali neteisėtai pažeisti eksploatuojančio subjekto teisę į nuosavybę pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 17 straipsnį²³ (111 punktas).

Atsakydamas į šį klausimą, Teisingumo Teismas nurodė, jog Direktyvoje 96/61 nustatytos sąlygos apriboja naudojimąsi teise į nuosavybę su įrenginiu, kuris patenka į šios direktyvos taikymo sritį, susijusiose teritorijose (112 punktas). Tačiau pagal nusistovėjusią teismų praktiką teisė į nuosavybę nėra absoliuti prerogatyva ir turi būti vertinama pagal jos socialinę funkciją. Todėl gali būti nustatyti naudojimosi nuosavybės teise apribojimai, jeigu jie faktiškai atitinka Bendrijos siekiamus bendrojo intereso tikslus ir siekiamo tikslo atžvilgiu nėra neproporcingas bei neleistinas kišimasis, iš esmės pažeidžiantis šios garantuojamos teisės esmę (113 punktas). Aplinkos apsauga yra vienas bendrųjų interesų tikslų, todėl ja galima pateisinti naudojimosi teise į nuosavybę apribojimą (114 punktas). Dėl nagrinėjamos teisės į nuosavybę pažeidimo proporcingumo, kai toks pažeidimas gali būti nustatytas, pakanka konstatuoti, kad Direktyvoje 96/61 užtikrinta pusiausvyra tarp reikalavimų, susijusių su šia teise ir su aplinkos apsauga (115 punktas). Todėl nacionalinio teismo sprendimas, priimtas nacionaliniame

²² Direktyvos 15a straipsnis „Teisė kreiptis į teismus“ suformuluotas taip:

„Valstybės narės užtikrina, kad pagal atitinkamą nacionalinę teisinę sistemą suinteresuotos visuomenės nariai:
< ... >

... turėtų teisę į peržiūrėjimą teisme ar kitoje įstatymo nustatytoje nepriklausomoje ir nešališkoje institucijoje, kad užginčytų sprendimų, veikimo ar neveikimo, kuriems pagal šią direktyvą taikomos visuomenės dalyvavimo nuostatos, materialinį ar procesinį teisėtumą.

Bet kuri tokia procedūra turi būti sąžininga, teisinga, savalaikė ir ne pernelyg brangi.

< ... >“

²³ Chartijos 17 straipsnis („Teisė į nuosavybę“) įtvirtina:

„1. Kiekvienas turi teisę valdyti teisėtai įgytą nuosavybę, ja naudotis, disponuoti ir palikti paveldėtojams. Nuosavybė negali būti atimta, išskyrus atvejus, kai tai yra būtina visuomenės poreikiams ir tik įstatymo nustatytais atvejais bei sąlygomis laiku ir teisingai už ją atlyginant. Nuosavybės naudojimą gali reglamentuoti įstatymai, kiek tai būtina atsižvelgiant į bendruosius interesus.

2. Intelektinė nuosavybė turi būti saugoma.“

procese dėl įsipareigojimų pagal Direktyvos 96/61 15a straipsnį ir Orhuso konvencijos 9 straipsnio 2 ir 4 dalis vykdymo, kuriuo panaikinamas pažeidžiant šios direktyvos nuostatas išduotas leidimas, negali nepateisinamai pažeisti eksploatuojančio subjekto teisės į nuosavybę pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 17 straipsnį.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) nusprendė:

1. SESV 267 straipsnį reikia aiškinti taip, kad nacionalinis teismas, kaip antai prašymą priimti prejudicinį sprendimą priėmęs teismas, turi pareigą *ex officio* pateikti Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą, net jeigu sprendimą pateikti tokį prašymą jis priima po jo pirmojo sprendimo kasacijos atitinkamos valstybės Konstituciniame Teisme ir pagal nacionalinės teisės nuostatą jis privalo išnagrinėti bylą laikydamasis šio teismo išreikštos teisinės pozicijos.

2. 1996 m. rugsėjo 24 d. Tarybos direktyvą 96/61/EB dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės, iš dalies pakeistą 2006 m. sausio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 166/2006, reikia aiškinti taip, jog ji:

– reikalauja, kad suinteresuota visuomenė turėtų galimybę susipažinti su sprendimu dėl detaliojo plano, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, nuo pat leidimo atitinkamam įrenginiui išdavimo procedūros pradžios,

– neleidžia kompetentingoms nacionalinėms institucijoms atsisakyti suteikti galimybę suinteresuotai visuomenei susipažinti su tokiu sprendimu remiantis komercinės arba pramoninės informacijos konfidencialumo apsauga, numatyta nacionalinėje arba Sąjungos teisėje tam, kad būtų apsaugoti teisėti ekonominiai interesai, ir

– neprieštarauja, kad nepateisintas sprendimas neleisti suinteresuotai visuomenei susipažinti su sprendimu dėl detaliojo plano, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje, per pirmosios instancijos administracinę procedūrą gali būti ištaisomas per antrosios instancijos administracinę procedūrą su sąlyga, jog dar galimi visi variantai ir sprendimai ir kad trūkumo ištaisyimas šioje stadijoje dar leidžia suinteresuotai visuomenei daryti realią įtaką sprendimo priėmimo procedūros rezultatui, ir tai turi patikrinti nacionalinis teismas.

3. Direktyvos 96/61, iš dalies pakeistos Reglamentu Nr. 166/2006, 15a straipsnį reikia aiškinti taip, kad suinteresuotos visuomenės nariai, nagrinėjant šioje nuostatoje numatytą ieškinį, turi turėti galimybę teismui arba nepriklausomai ir nešališkai pagal įstatymą įsteigtai kompetentingai institucijai pateikti prašymą priimti laikinąsias apsaugos priemones laikinai sustabdyti leidimo taikymą pagal šios direktyvos 4 straipsnį, kol bus priimtas galutinis sprendimas.

4. Nacionalinio teismo sprendimas, priimtas nacionaliniame procese dėl įsipareigojimų pagal Direktyvos 96/61, iš dalies pakeistos Reglamentu Nr. 166/2006, 15a straipsnį ir Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismą aplinkosaugos klausimais, pasirašytos Orhuse 1998 m. birželio 25 d. ir Bendrijos vardu patvirtintos 2005 m. vasario 17 d. Tarybos sprendimu 2005/370/EB, 9 straipsnio 2 ir 4 dalis vykdymo, kuriuo panaikinamas pažeidžiant šios direktyvos nuostatas išduotas leidimas, negali nepateisinamai pažeisti eksploatuojančio subjekto teisės į nuosavybę pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 17 straipsnį.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62010CJ0416:LT:HTML>